

Raport privind activitatea antreprenorială în România 2008

Lehel-Zoltán GYÖRFY, Ștefan PETE, Dumitru MATIȘ, Ágnes NAGY,
Annamária BENYOVSZKI, Tünde Petra PETRU

RAPORT PRIVIND ACTIVITATE ANTREPRENORIALĂ ÎN ROMÂNIA, 2008

Autori:

Lehel-Zoltán GYÖRFY, Ștefan PETE, Dumitru MATIȘ,
Ágnes NAGY, Annamária BENYOVSZKI, Tünde Petra PETRU

Experții științifici ai echipei GEM ROMÂNIA:

Liviu ILIEȘ, Ana Eugenia MATIȘ

Sponsori:

Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, România

Asociația Pro Oeconomica, Cluj-Napoca, România

Cuvânt înainte

Dezvoltarea și promovarea întreprinderilor mici și mijlocii în sensul îmbunătățirii calității actului administrativ, al procesului decizional și al managementului în domeniu, crearea unui mediu de afaceri, care să stimuleze competitivitatea firmelor, dezvoltarea de abilități și de competențe antreprenoriale ridicate capabile să facă față competiției, în contextul actual al dezvoltării economice, este o cerință firească a societății.

Proiectul de cercetare „Monitorizarea Globală a Antreprenoriatului” aplicat în al doilea an în România, prin informațiile oferite, contribuie atât la inventarierea problemelor cu care se confruntă întreprinzătorii, cât și la formarea unei viziuni de ansamblu, pe anul 2008, despre acest sector al economiei.

Rezultatele cercetării sunt utile și pot fi valorificate atât de către întreprinzători, cât și de autorități. În urma aplicării proiectului întreprinzătorii primesc informații, care pot fi utilizate pentru stimularea capacității firmelor de a crea, adăuga și reține valoare în lanțul productiv, pentru creșterea încrederii consumatorilor și pentru promovarea culturii antreprenoriale și întărirea performanțelor manageriale.

Autoritățile în domeniul reglementării și coordonării activității IMM - lor pot utiliza ca surse de informații aceste evaluări științifice pentru crearea și dezvoltarea unui mediu de afaceri stimulat, pentru susținerea afacerilor în condițiile competiției pe piața internă și externă și nu în ultima instanță pentru creșterea capacității competitive a firmelor.

Rezultatele proiectului de cercetare pot contribui la elaborarea de strategii clare orientate către dezvoltarea și promovarea mediului de afaceri.

Cluj-Napoca, 2009

Conf.univ.dr.Pete Ștefan
UBB, FSEGA, Cluj-Napoca
Coordonator proiect
GEM România 2008

CUPRINS

1 Cadrul conceptual GEM.....	9
1.1 Despre GEM.....	9
1.2 Definirea antreprenoriatului.....	12
1.3 Principalele diferențe dintre datele sondajului populației adulte GEM și datele privind înregistrarea firmelor	13
1.4 Pagina de internet GEM și accesul la informații	14
1.5 Glosar de termeni.....	14
2 Activitatea antreprenorială a României în comparație internațională	16
3 Considerații privind activitatea antreprenorială în România.....	23
4 Educația antreprenorială în România.....	34
4.1 Educația antreprenorială a populației din România în context internațional	34
4.2 Educația antreprenorială din România în funcție de sex și grupa de vârstă.....	40
5 Bibliografie.....	47
6 Anexe	48
7 Echipa națională GEM 2008.....	50
Despre autori.....	54

LISTA TABELELOR, FIGURILOR ȘI A GRAFICELOR

LISTA TABELELOR

Tabelul 1:	Grupe de țări în funcție de stadiul major al dezvoltării economice.....	17
Tabelul 2:	Procentul activității antreprenoriale în stadiu incipient motivată de oportunitate și de necesitate, 2008	21
Tabelul 3:	Activitatea antreprenorială în România, 2007-2008 (%).....	23
Tabelul 4:	Corelația dintre activitatea antreprenorială și factorii socio-demografici, 2008	28
Tabelul 5:	Percepții individuale privind activitatea antreprenorială în România, 2007-2008	28
Tabelul 6:	Corelația dintre percepțiile individuale și activitatea antreprenorială în România, 2008	30
Tabelul 7:	Distribuția întreprinzătorilor în stadiu incipient și a celor consacrați în funcție de sectoare de activitate în România, 2007-2008 (%).....	31
Tabelul 8:	Procentul consumatorilor din afara țării în diferitele stadii ale activității antreprenoriale în România, 2007-2008	32
Tabelul 9:	Indicatori ai gradului de inovație al întreprinzătorilor din România, 2007-2008 (%).....	32
Tabelul 10:	Distribuția celor care au vândut, închis, renunțat la sau au întrerupt o afacere pe care au deținut-o și administrat-o în funcție de cel mai important motiv de renunțare la afacere în România, 2007-2008 (%)	33
Tabelul 11:	Procentul populației adulte care a beneficiat de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri, 2008.....	34
Tabelul 12:	Procentul celor care au beneficiat de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri după terminarea studiilor liceale în funcție de tipul furnizorului de training, 2008	36
Tabelul 13:	Procentul populației cu vârsta între 18-64 de ani care nu este implicată în nici o fază a activității antreprenoriale și percepțiile individuale legate de antreprenariat în funcție de tipul educației antreprenoriale, 2008	38
Tabelul 14:	Procentul populației cu vârsta între 18-64 de ani care intenționează să demareze o afacere în următorii trei ani sau este implicată în activitatea antreprenorială în stadiu incipient în funcție de tipul educației antreprenoriale, 2008	39
Tabelul 15:	Distribuția activității antreprenoriale în funcție de factorii socio-demografici, 2007 (%).....	48
Tabelul 16:	Distribuția activității antreprenoriale în funcție de factorii socio-demografici, 2008 (%).....	49

LISTA FIGURILOR

Figura 1:	Condițiile competitivității economiilor	9
Figura 2:	Modelul conceptual GEM revizuit	11
Figura 3:	Procesul antreprenorial și definițiile principale GEM	12

LISTA TABELELOR, FIGURILOR ȘI A GRAFICELOR

LISTA GRAFICELOR

Graficul 1:	Relația dintre rata activității antreprenoriale în stadiu incipient (TEA) și PIB/locuitor, 2008.....	16
Graficul 2:	Activitatea antreprenorială în stadiu incipient (TEA) în 43 de țări în 2008, pe grupe de PIB/locuitori și regiuni (interval de încredere de 95%)	18
Graficul 3:	Procentul populației aflate în diferite stadii ale implicării în afaceri administrate ca proprietar, 2008.....	19
Graficul 4:	Procentul întreprinzătorilor în stadiu incipient (TEA) în funcție de sex, 2008 ...	20
Graficul 5:	Procentul întreprinzătorilor în stadiu incipient pe grupe de vârstă din populația cu vârsta între 18-64 ani, 2008	20
Graficul 6:	Distribuția întreprinzătorilor din România după sex, 2007-2008 (%)	24
Graficul 7:	Distribuția întreprinzătorilor după categorii de vârstă, 2007-2008 (%).....	25
Graficul 8:	Distribuția întreprinzătorilor după categorii de venit, 2007-2008 (%).....	26
Graficul 9:	Distribuția întreprinzătorilor după nivelul educațional, 2007-2008 (%)	27
Graficul 10:	Distribuția întreprinzătorilor după situația ocupațională, 2007-2008 (%)	27
Graficul 11:	Procentul populației adulte cu vârsta între 18-64 de ani care au beneficiat de educație antreprenorială online privind demararea unei afaceri.....	37
Graficul 12:	Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani în funcție de sex și de participarea la educație antreprenorială privind demararea unei afaceri, 2008 (%)	40
Graficul 13:	Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani în funcție de grupe de vârstă și de participarea la educație antreprenorială privind demararea unei afaceri, 2008 (%)	41
Graficul 14:	Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani în funcție de sex și tipul trainingului, 2008 (%)	41
Graficul 15:	Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani în funcție de grupa de vârstă și tipul trainingului, 2008 (%).....	42
Graficul 16:	Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani în funcție de sex și tipul furnizorului de training, 2008 (%).....	43
Graficul 17:	Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani care a participat la orice fel de training în funcție de categorii de vârstă și tipul furnizorului de training, 2008 (%)	44
Graficul 18:	Distribuția întreprinzătorilor în stadiu incipient care au participat la orice fel de training în funcție de sex și motivație, 2008 (%).....	45

CARACTERISTICI ALE ACTIVITĂȚII ANTREPRENORIALE DIN ROMÂNIA ÎN ANUL 2008

Rata activității antreprenoriale în stadiu incipient în România este de 3,98%. În România 2,5% din populația adultă cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani este întreprinzător în formare (adică 2,5 din 100 persoane adulte sunt implicate în demararea unei afaceri). Aceste rate sunt mai scăzute decât cele înregistrate în majoritatea țărilor din Europa Centrală și de Est (de exemplu, în Ungaria, Croația, Serbia, Letonia) și sunt printre cele mai scăzute dintre țările participante la programul de cercetare internațională GEM în 2008.

Numai 25,75% din populația adultă percepe condiții favorabile pentru demararea unei afaceri în următoarele șase luni, această rată fiind mai mare decât cea măsurată în Ungaria și Letonia, dar mai mică decât în Croația și Serbia și una dintre cele mai scăzute din țările participante GEM.

Raportul întreprinzătorilor în stadiu incipient motivați de oportunitate (2,12%) și de necesitate (1,37%) indică de 1,55 de ori mai mulți întreprinzători motivați de oportunitate decât de necesitate. Raportul este mai ridicat decât cel măsurat în alte țări din regiune.

EVOLUȚIA ACTIVITĂȚII ANTREPRENORIALE DIN ROMÂNIA

Rata activității antreprenoriale în stadiu incipient din România a scăzut ușor de la 4,02% în 2007 la 3,98% în 2008. Rata activității antreprenoriale în stadiu incipient în cazul femeilor a scăzut de la 3,1% la 2,1%, iar rata activității antreprenoriale în stadiu incipient motivată de oportunitate a scăzut de la 2,7% la 2,12% în anul 2008 față de anul 2007, în timp ce rata activității antreprenoriale motivată de necesitate a crescut de la 0,56% (2007) la 1,37% (2008).

În România 37,88% din populația cu vârsta între 18-64 de ani a declarat că cunoaște un întreprinzător care și-a demarat afacerea în ultimii doi ani. Acest procent este mai ridicat decât cel măsurat în Ungaria și Letonia, însă mult mai scăzut decât în Croația și Serbia. Numai 23,77% din populația adultă percepe că are cunoștințele și aptitudinile necesare demarării unei afaceri și 56,19% consideră că afacerile de succes sunt bine promovate de mass-media.

Cea mai importantă schimbare în motivațiile antreprenoriale constă în creșterea ratei celor care pornesc o nouă afacere pentru a-și menține venitul actual sau a celor care sunt motivați de necesitate de la 17,2% în anul 2007 la 44,52% în anul 2008.

CARACTERISTICI NAȚIONALE

Populația României este în continuă scădere datorită, pe de o parte, sporului natural negativ, pe de altă parte, influenței mișcărilor migratoare. Potențialul economic a României poate influența în sens pozitiv activitatea antreprenorială, însă trecutul socialist are o influență continuă asupra antreprenoriatului datorită lipsei tradiției, activității și educației antreprenoriale înaintea anilor '90, urmată de mediul antreprenorial nefavorabil în perioada tranziției. În prezent populația României preferă locurile de muncă percepute a fi mai puțin riscante oferite de firmele mari.

După integrarea României în Uniunea Europeană în anul 2007, agențiile guvernamentale au pus accent mai mare pe educația antreprenorială și pe suportul inițiativelor antreprenoriale. În anul 2008 România a fost țara care a realizat cea mai mare creștere economică din cadrul țărilor UE-27, datorită contribuției sectorului de construcții și a creșterii consumului.

1 Cadrul conceptual GEM¹

1.1 Despre GEM

Programul de cercetare Global Entrepreneurship Monitor (GEM) a contribuit, din anul 1997, la sporirea cunoștințelor din domeniul antreprenoriatului prin colectarea anuală a datelor relevante armonizate despre activitatea antreprenorială a țărilor din lume.

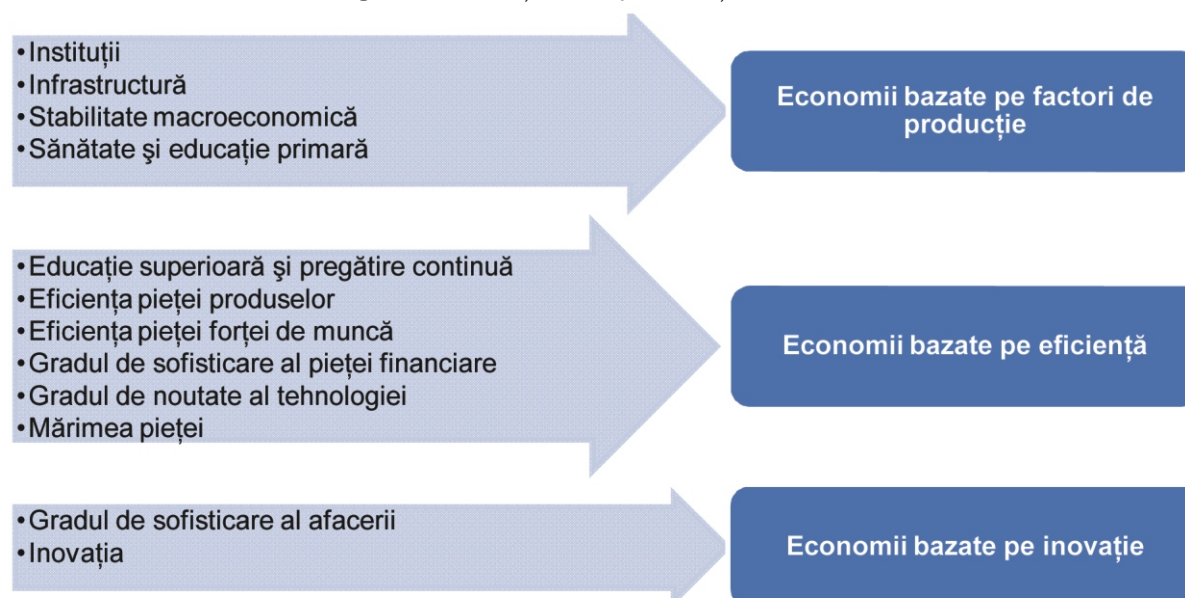
Programul de cercetare GEM se concentrează pe trei obiective principale:

- măsurarea diferențelor dintre nivelele activității antreprenoriale ale diferitelor țări,
- identificarea factorilor care determină nivelul activității antreprenoriale,
- identificarea politicilor care pot duce la creșterea nivelului activității antreprenoriale.

În analizele tradiționale, creșterea economică și competitivitatea au avut rolul principal, rolul jucat de firmele noi și mici în economie fiind neglijat. În concepția GEM, creșterea economică dintr-o țară este legată de rezultatele activității firmelor noi și mici, la fel ca și ale firmelor consacrate, însă acest program de cercetare se concentrează mai ales asupra antreprenoriatului în stadiu incipient. GEM permite o înțelegere mai clară a motivului pentru care antreprenoriatul este vital pentru întreaga economie.

Porter, M.E. și Schwab, K. în Raportul competitivității globale 2008-2009 delimitează trei stadii majore ale dezvoltării economice: economii bazate pe factori de producție, economii bazate pe eficiență și economii bazate pe inovație. Odată cu dezvoltarea economică, țările tind să parcurgă cele trei stadii majore.

Figura 1: Condițiile competitivității economiilor

Sursă: Porter, M.E, Schwab, K. (2008), pg. 7

¹ Acest capitol a fost elaborat pe baza Bosma, N.S., Acs, Z.J., Autio, E., Coduras, A. & Levie, J. (2009), Global Entrepreneurship Monitor, 2008 Executive Report.

Economia bazată pe factori de producție este competitivă, în special, datorită prețurilor mai mici, produsele fiind mai puțin complexe, cu valoare adăugată scăzută și intensive în muncă. Tehnologia este asimilată, în special, prin importuri și investiții străine directe. Se presupune prezența unor condiții necesare, esențiale (instituții, infrastructură, stabilitate macroeconomică, sănătate și educație primară). În acest prim stadiu, competitivitatea se afirmă prin identificarea acelor factori care pot asigura o eficiență normativă, cantitativă, oferind o bază de plecare pentru dezvoltări ulterioare.

În cazul **economiei bazate pe eficiență** pe baza investițiilor (producție mai eficientă, produse de calitate superioară) condițiile competitivității țin de educația superioară și de pregătirea continuă, precum și de capacitatea de a obține beneficii din tehnologiile existente și accesul la noi tehnologii.

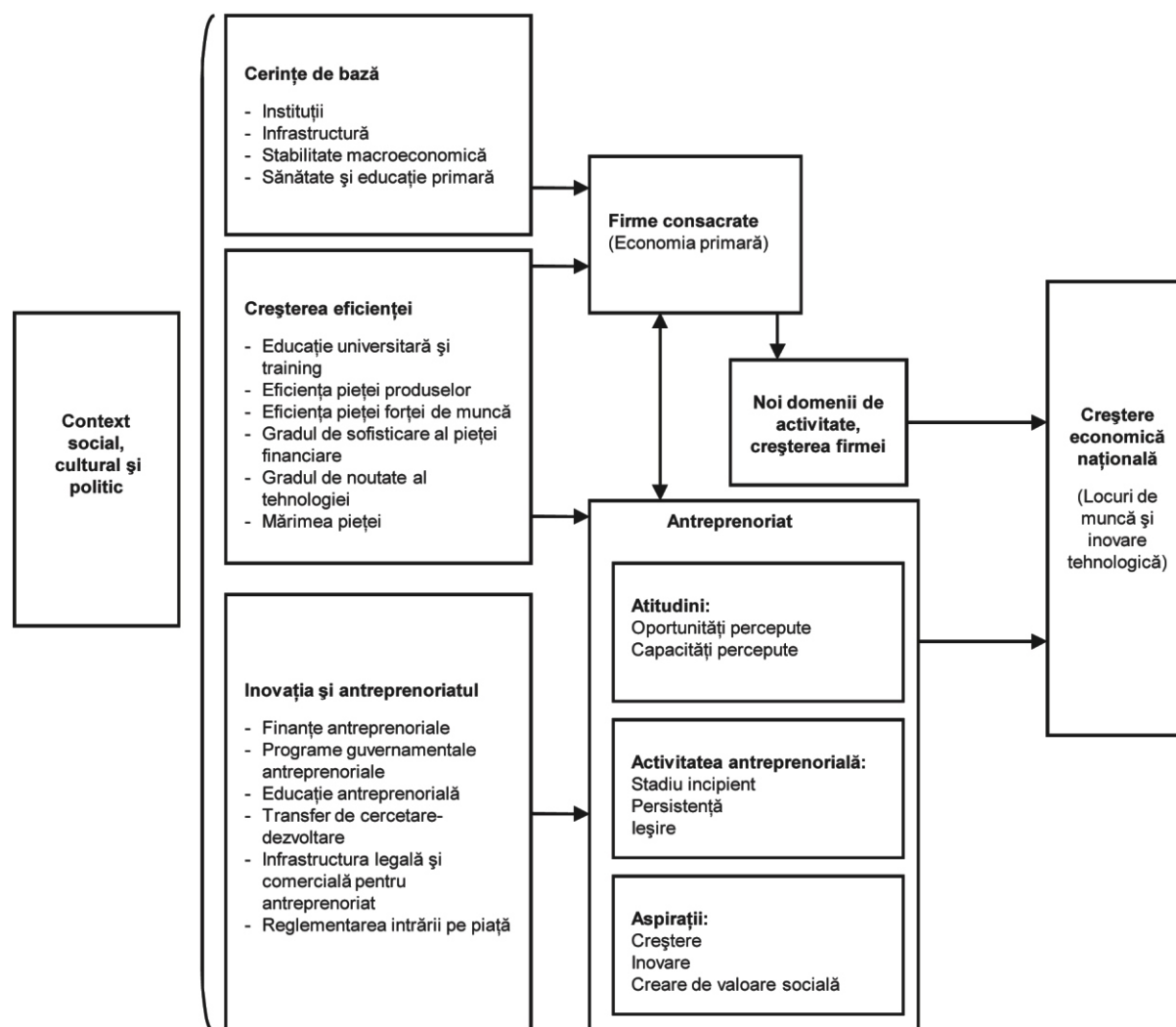
În cazul **economiei bazate pe inovație** competitivitatea se obține prin dezvoltarea și vânzarea de noi tehnologii și produse inovatoare. Pentru a putea trece la acest stadiu, trebuie identificați factorii care pot contribui la îmbunătățirea tehnologiilor existente și la asimilarea de noi tehnologii și cunoștințe din afara țării, precum și la îmbunătățirea interacțiunii dintre diferitele instituții din economia națională (instituțiile de învățământ superior, institutele de cercetare-dezvoltare și politicile guvernamentale, sectorul privat, ONG-uri).

Există o logică a succesiunii acestor stadii, precum și o logică a legăturilor dintre condițiile competitivității. O infrastructură adecvată este esențială, precum și nivelul primar al educației și starea bună de sănătate, ca elemente de sprijin pentru celelalte stadii de competitivitate, un punct de plecare spre acestea. Delimitarea stadiilor nu se face rigid, existând și țări aflate în tranziție între stadii, perioadă în care acțiunea unor noi factori începe cu suportul contribuției celor esențiali pentru stadiul din care tocmai sunt pe cale să iasă, concomitent cu cu sporirea contribuției celor esențiali pentru stadiul următor.

Modelul GEM revizuit susține faptul că activitatea firmelor consacrate la nivel național variază în funcție de condițiile generale ale cadrului național, în timp ce activitatea antreprenorială variază în funcție de condițiile cadrului antreprenorial. Contribuția unică a programului GEM este producerea seturilor de date transnaționale care permit studiul detaliat al condițiilor cadrului antreprenorial, ce reflectă caracteristicile majore ale unei economii și societăți, și de la care se așteaptă să aibă impact asupra sectorului antreprenorial, dar care nu sunt cuprinse în condițiile generale ale cadrului național².

Figura 2 prezintă cadrul conceptual revizuit al activității antreprenoriale. Acest model revizuit pune în evidență diferitele stadii ale creșterii economice naționale, deoarece rolul și natura antreprenoriatului diferă în aceste stadii.

Figura 2: Modelul conceptual GEM revizuit

Sursă: GEM, Raport global, 2008, pg. 10

1.2 Definirea antreprenoriatului

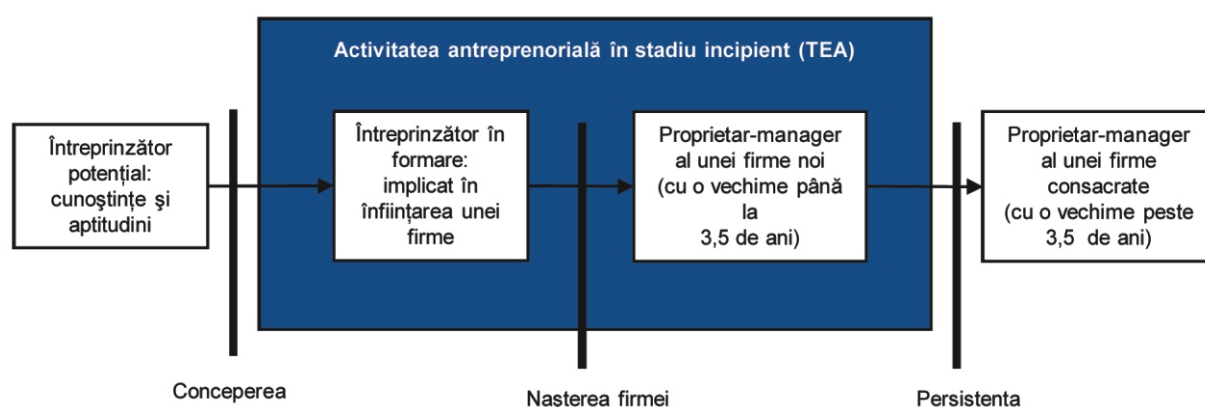
În concordanță cu obiectivele sale, GEM privește antreprenoriatul în ansamblul său și se concentrează asupra rolului persoanelor individuale în procesul antreprenorial, studiază comportamentul persoanelor individuale privind pornirea și administrarea unei afaceri. Acest aspect diferențiază GEM de alte baze de date, majoritatea lor înregistrând date la nivelul firmelor, date privind înregistrarea firmelor noi. Firmele noi sunt, cel mai des, înființate de persoane individuale care determină atitudinea antreprenorială a firmelor consacrate, indiferent de mărimea lor. Un alt aspect important este faptul că, de la începutul proiectului, antreprenoriatul este conceput ca un proces și ia în considerare persoanele implicate în diferitele stadii (de la stadiul incipient, până la stadiul consacrării și al posibilei întreruperi a afacerii) ale activității antreprenoriale.

În acest context, datele GEM acoperă ciclul de viață al procesului antreprenorial și analizează persoanele individuale în momentul în care:

- își alocă resursele pornirii unei afaceri pe care doresc să o dețină ei însuși (*întreprinzători în formare*),
- dețin și administrează o nouă firmă care a plătit salarii pentru o perioadă mai mare de trei luni, dar nu mai mare de 42 de luni (*proprietari de firme noi*),
- dețin și administrează o firmă consacrată care este activă de o perioadă mai mare de 42 de luni (*proprietari de firme consacrate*).

Figura 3 prezintă procesul antreprenorial și definițiile principale GEM.

Figura 3: Procesul antreprenorial și definițiile principale GEM

Sursă: GEM, Raport global, 2008, pg. 11

În concepția GEM, plata oricăror salarii pentru o perioadă mai mare de trei luni oricărei persoane, inclusiv proprietarului, este considerată nașterea firmei. Distincția dintre întreprinzătorii în formare și proprietarii de firme noi depinde de durata de funcționare a firmei. Firmele care au plătit salarii pe o perioadă între 3 luni și 42 de luni, pot fi considerate firme noi. Punctul de separare de 42 de luni a fost

stabilit printr-o combinație a fundamentelor teoretice și a celor operaționale³. Rata întreprinzătorilor în formare și a proprietarilor de firme noi poate fi văzută ca un indicator al *activității antreprenoriale în stadiu incipient* (TEA, Total Early-Stage Entrepreneurial Activity) dintr-o țară, reprezentând activitatea întreprinzătorilor noi. O mare parte a întreprinzătorilor în formare nu reușesc să-și pornească afacerea, totuși activitățile lor pot avea efecte asupra economiei, deoarece ele pot exercita presiuni asupra firmelor deja existente pe piață de a-și îmbunătăți activitatea.

Proprietarii de firme care au efectuat plăți și au plătit salarii pentru o perioadă mai mare de 42 de luni, sunt clasificați ca și *proprietari de firme consacrate*. Ratele ridicate ale deținerii de firme consacrate pot indica existența unor condiții favorabile pentru supraviețuirea firmelor. Gradul ridicat al activității antreprenoriale consacrate combinat cu un nivel scăzut al activității antreprenoriale în stadiu incipient indică însă un nivel scăzut al dinamismului activității antreprenoriale.

1.3 Principalele diferențe dintre datele sondajului populației adulte GEM și datele privind înregistrarea firmelor

GEM este un sondaj social orientat spre persoanele individuale, deoarece decizia de implicare într-o activitate antreprenorială este una luată la nivel individual. Principalele diferențe dintre datele GEM și datele privind înregistrarea firmelor sunt următoarele:

- Datele GEM sunt obținute cu ajutorul unui plan de cercetare care este armonizat pentru toate țările participante. În mod unic, datele GEM permit comparații între țări. Eficiența metodei GEM este atestată de stabilitatea comparațiilor internaționale din fiecare an, la nivel național.

- GEM se concentrează asupra persoanelor fizice care se află în faza de înființare a unei firme (întreprinzători în stadiu incipient), la fel ca și asupra persoanelor fizice care dețin și administrează firme existente. Aceste categorii includ, de asemenea, întreprinzătorii pe cont propriu și alți întreprinzători care nu trebuie să se înregistreze. GEM măsoară, de asemenea, atitudinile și autopercepțiile privind antreprenoriatul. Analiza primelor faze ale procesului de pornire a unei firme noi, cât și a spiritului antreprenorial, sunt elemente esențiale pentru elaborarea politicilor de dezvoltare teritorială.

- GEM nu se ocupă cu numărarea firmelor și cu furnizarea ratelor privind firmele noi, ci cu măsurarea spiritului antreprenorial și a activității antreprenoriale în diferite faze ale ciclului de viață al firmei. Astfel, este posibil ca datele GEM să nu fie cea mai bună sursă pentru obținerea unor caracteristici de bază ale firmelor. De exemplu, pentru determinarea distribuției pe sectoare a firmelor existente sunt mai preferate datele statistice oficiale privind înregistrarea firmelor, decât datele GEM.

- Unele date, care nu sunt, în general, disponibile în statisticile oficiale privind înregistrările, pot fi obținute din GEM, cum ar fi, de exemplu, motivațiile antreprenoriale, gradul activităților inovative și perspectivele de dezvoltare.

³ Majoritatea firmelor noi nu supraviețuiesc mai mult de trei-patru ani. Acest fapt este principalul raționament pentru folosirea punctului de separare de 42 de luni.

1.4 Pagina de internet GEM și accesul la informații

Programul de cercetare GEM este realizat de un consorțiu de echipe naționale care fac parte din Global Entrepreneurship Research Association (Asociația Cercetării Globale a Antreprenoriatului). Consorțiul GEM constituie o rețea unică ce realizează un set unic de date construit pe baza unei metodologii comune, permițând comparația internațională a datelor. Datele de contact și paginile de internet ale echipelor naționale pot fi găsite la pagina de web www.gemconsortium.org. Pe această pagină de web se poate găsi și o selecție a datelor GEM. Pagina de web GEM oferă o listă la zi a numărului crescător al articolelor științifice, evaluate academic, bazate pe datele GEM.

1.5 Glosar de termeni

Principalii indicatori descriși în acest raport sunt:

Percepțiile și atitudini antreprenoriale

Rata de percepere a oportunităților	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani (persoanele implicate în orice stadiu al activității antreprenoriale fiind excluse), care consideră că în zona în care locuiesc există oportunități bune pentru a porni o nouă afacere în următoarele șase luni.
Rata de percepere a aptitudinilor	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani (persoanele implicate în orice stadiu al activității antreprenoriale fiind excluse), care consideră că au cunoștințele și aptitudinile necesare pentru a porni o nouă afacere.
Rata intenției antreprenoriale	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani (persoanele individuale care sunt implicate în orice stadiu al activității antreprenoriale fiind excluse), formată din persoane care intenționează să pornească o afacere în următorii trei ani.
Rata fricii de eșec	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani (persoanele implicate în orice stadiu al activității antreprenoriale fiind excluse), care indică faptul că frica de eșec ar împiedica-o în pornirea unei afaceri.
Rata celor care consideră că a fi antreprenor este o alegere de carieră de dorit	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani (persoanele implicate în orice stadiu al activității antreprenoriale fiind excluse), care consideră pornirea unei afaceri o carieră de dorit.
Rata de mediatizare a antreprenoriatului	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani (persoanele implicate în orice stadiu al activității antreprenoriale fiind excluse), care consideră că succesele antreprenoriale sunt suficient promovate de mass-media.

Ratele activității antreprenoriale ale populației adulte

Rata întreprinzătorilor în formare	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani, formată din întreprinzători implicați în mod activ în înființarea unei firme pe care o vor deține singuri sau împreună cu alții, firmă care nu a plătit salarii și nu a efectuat alte plăți proprietarului în ultimele trei luni.
Rata proprietarilor de firme noi	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani, formată din proprietarii și managerii de firme noi, care dețin și administrează o firmă aflată în funcțiune, care a plătit salarii sau a efectuat orice alte plăți către proprietari pentru o perioadă mai mare de trei luni, dar mai mică de 42 de luni.
Rata activității antreprenoriale în stadiu incipient	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani, formată din întreprinzătorii în stadiu incipient sau din proprietarii-managerii de firme noi.
Rata proprietarilor de firme consacrate	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani, formată din proprietarii-managerii de firme consacrate, care dețin și administrează o firmă care a plătit salarii sau a efectuat orice alte plăți către proprietar pentru o perioadă mai mare de 42 de luni.
Rata generală a activității antreprenoriale	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani, formată din persoanele care sunt implicate în activitatea antreprenorială în stadiu incipient sau care sunt proprietarii-managerii ai unei firme consacrate.
Rata întreruperii afacerii	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani, formată din persoanele care, în ultimele 12 luni și-au întrerupt activitatea antreprenorială prin vânzarea, închiderea afacerii sau prin orice alt mod de întrerupere a relației de proprietar-manager cu firma. Notă: aceasta nu este o măsură a ratei eșecului în afaceri.
Rata activității antreprenoriale în stadiu incipient motivată de oportunitatea îmbunătățirii propriei situații financiare	Procent al populației implicate în activitatea antreprenorială în stadiu incipient, care susțin că principalul motiv al implicării lor în această afacere este dobândirea independenței sau creșterea venitului, mai degrabă decât menținerea venitului actual.

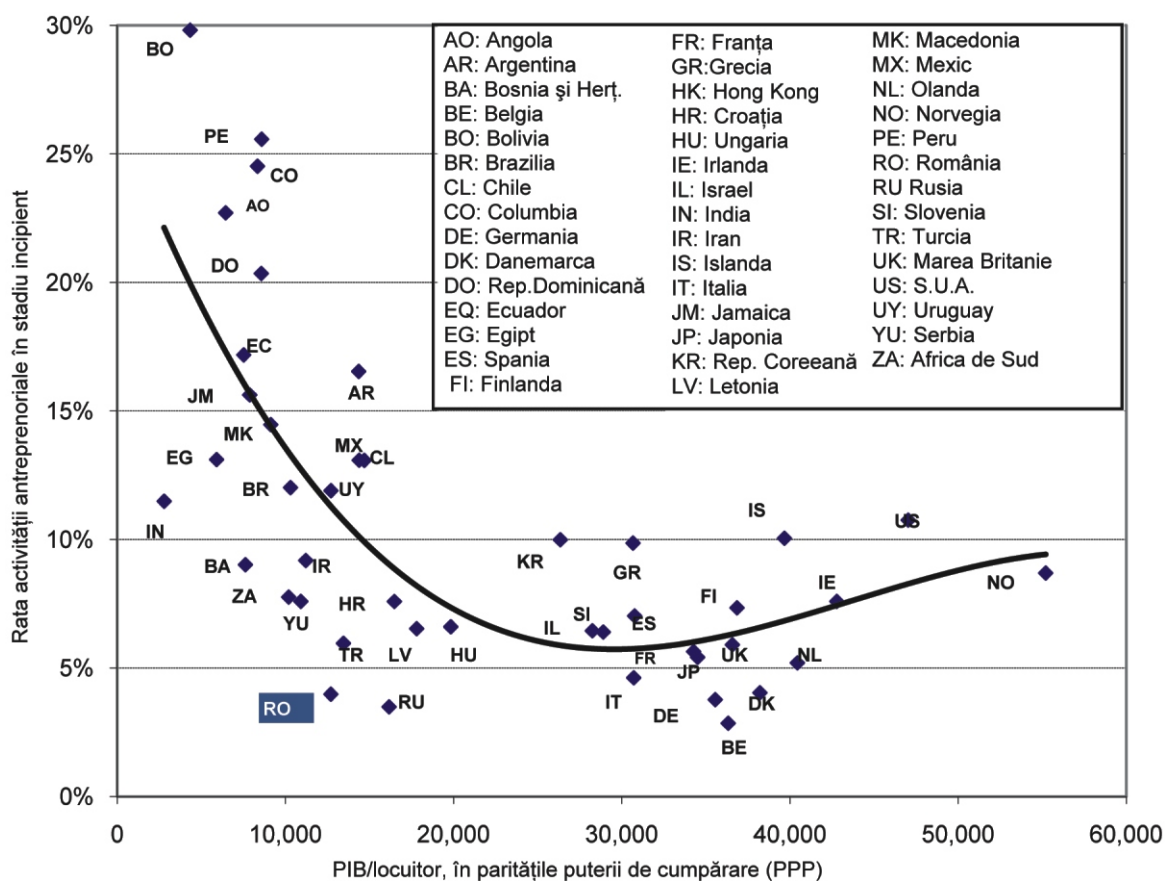
Aspirații antreprenoriale

Rata activității antreprenoriale în stadiu incipient cu perspective de dezvoltare	Procent al populației cu vârsta cuprinsă între 18-64 de ani, formată din întreprinzători în stadiu incipient sau proprietari-manageri ai unei firme noi și care previzionează că vor angaja cel puțin 20 de persoane în următorii 5 ani.
Rata activității antreprenoriale în stadiu incipient cu perspective de dezvoltare: frecvență relativă	Procent al întreprinzătorilor în stadiu incipient care previzionează că vor angaja cel puțin 20 de persoane în următorii 5 ani.
Rata activității antreprenoriale în stadiu incipient orientată spre piața produselor noi	Procent al întreprinzătorilor în stadiu incipient care susțin că produsul sau serviciul lor este nou pentru cel puțin o parte a clienților și că nu există multe firme care să ofere același produs sau serviciu.

2 Activitatea antreprenorială a României în comparație internațională⁴

Contribuția antreprenoriatului la dezvoltarea economică este un fapt universal acceptat în literatura de specialitate. Raporturile GEM din anii precedenți au demonstrat existența unei relații sistematice, de forma U, între nivelul dezvoltării economice a unei țări și nivelul și tipul activității antreprenoriale. *Graficul 1* ilustrează această relație de forma U dintre nivelul PIB/locuitor și nivelul activității antreprenoriale în stadiu incipient. Ratele activității antreprenoriale în stadiu incipient din 2008 sunt obținute din sondajele anuale GEM, realizate pe eșantioane reprezentative ale populației adulte din 43 de țări.

Graficul 1: Relația dintre rata activității antreprenoriale în stadiu incipient (TEA) și PIB/locuitor, 2008

Sursă: GEM, Raport Global 2008, pg. 22

În țările cu nivele scăzute ale PIB pe locuitor, economia națională este caracterizată prin existența multor firme mici. Odată cu creșterea indicatorului PIB/locuitor, industrializarea și economiile de scară permit firmelor mai mari și consacrate să satisfacă cererea crescută a piețelor în dezvoltare și să le sporească rolul relativ în economie. Un factor important pentru realizarea creșterii PIB/locuitor este stabilitatea macroeconomică și politică. Creșterea rolului firmelor mari poate fi acompaniată de scăderea numărului firmelor noi, deoarece un număr tot mai mare de persoane își găsesc locuri de muncă stabile în

⁴ Acest capitol a fost elaborat pe baza Bosma, N.S., Acs, Z.J., Autio, E., Coduras, A. & Levie, J. (2009), Global Entrepreneurship Monitor, 2008 Executive Report.

Activitatea antreprenorială a României în comparație internațională

întreprinderile mari, crescând astfel costul de oportunitate al eventualelor decizii individuale de acceptare a statutului de întreprinzător.

Astfel, pentru țările cu nivele scăzute ale PIB pe locuitor, o scădere a ratei activității antreprenoriale în stadiu incipient poate fi un semn bun, mai ales dacă este acompaniată de creștere economică și de stabilitate politică. Odată cu creșterea economică și a nivelului de trai, rolul jucat de sectorul antreprenorial poate crește, deoarece mai multe persoane pot accesa resurse pentru a porni afaceri pe cont propriu într-un mediu economic care le permite exploatarea oportunităților.

Toate fostele țări socialiste se situează sub curba de forma U. În România s-a înregistrat una dintre cele mai scăzute rate ale activității antreprenoriale în stadiu incipient (3,98%).

Ratele activității antreprenoriale depind, de asemenea, de caracteristicile demografice, culturale și instituționale ale unei țări (Swedberg, 2000; Wennekers, 2006). *Graficul 1* reflectă unele dintre aceste dimensiuni, concentrându-se și pe caracteristicile geografice.

Graficul 1 demonstrează faptul că antreprenoriatul ar trebui studiat în funcție de diferențele dezvoltării (sau prosperității) economice și în context regional. Astfel, putem categoriza cele 43 de țări participante la GEM în trei grupe majore de țări.

Tabelul 1: Grupe de țări în funcție de stadiul major al dezvoltării economice

Economii bazate pe factori de producție
Angola, Bolivia, Bosnia și Herțegovina*, Columbia*, Ecuador*, Egipt, India, Iran*
Economii bazate pe eficiență
Africa de Sud, Argentina, Brazilia, Chile, Croația**, Jamaica, Letonia, Macedonia, Mexic, Peru, Republica Dominicană, România , Rusia, Serbia, Turcia, Ungaria**, Uruguay
Economii bazate pe inovație
Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Islanda, Israel, Italia, Japonia, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, Republica Coreeană, Slovenia, Spania, Statele Unite ale Americii

Note:

* țară în tranziție de la economie bazată pe factori de producție către economie bazată pe eficiență

** țară în tranziție de la economie bazată pe eficiență către economie bazată pe inovație

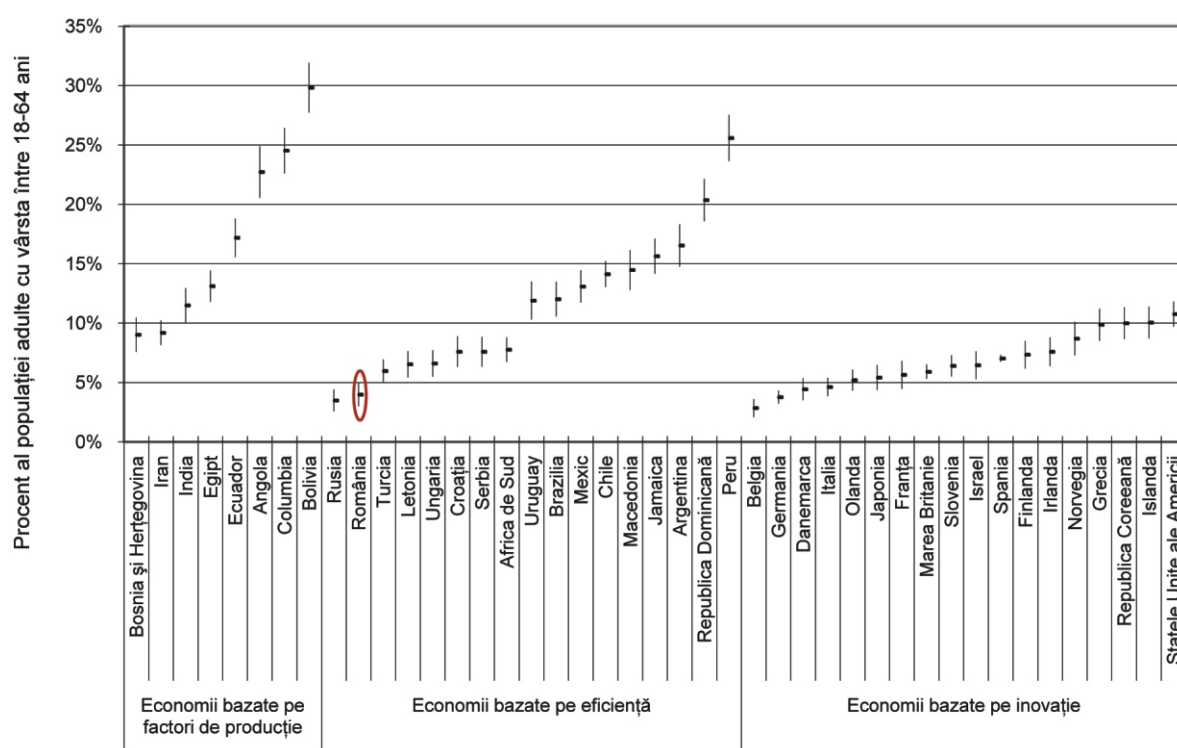
Sursă: GEM, Raport Global 2008, pg. 14

Această clasificare se bazează pe Raportul Competitivității Globale 2008-2009 (Porter, M.E. & Schwab, K., 2008).

Activitatea antreprenorială a României în comparație internațională

Graficul 2 prezintă ratele activității antreprenoriale în stadiu incipient (TEA). Fiecare țară participantă la GEM 2008 este grupată pe baza stadiului de dezvoltare a economiei, ordonată în cadrul grupului în ordine crescătoare a estimației punctuale naționale pentru TEA. Dacă barele verticale de orice parte a estimației punctuale pentru TEA în cazul oricărei două țări nu se suprapun, ele au rate TEA diferite statistic⁵.

Graficul 2: Activitatea antreprenorială în stadiu incipient (TEA) în 43 de țări în 2008, pe grupe de PIB/locuitori și regiuni (interval de încredere de 95%)

Sursă: GEM, Raport Global 2008, pg. 21

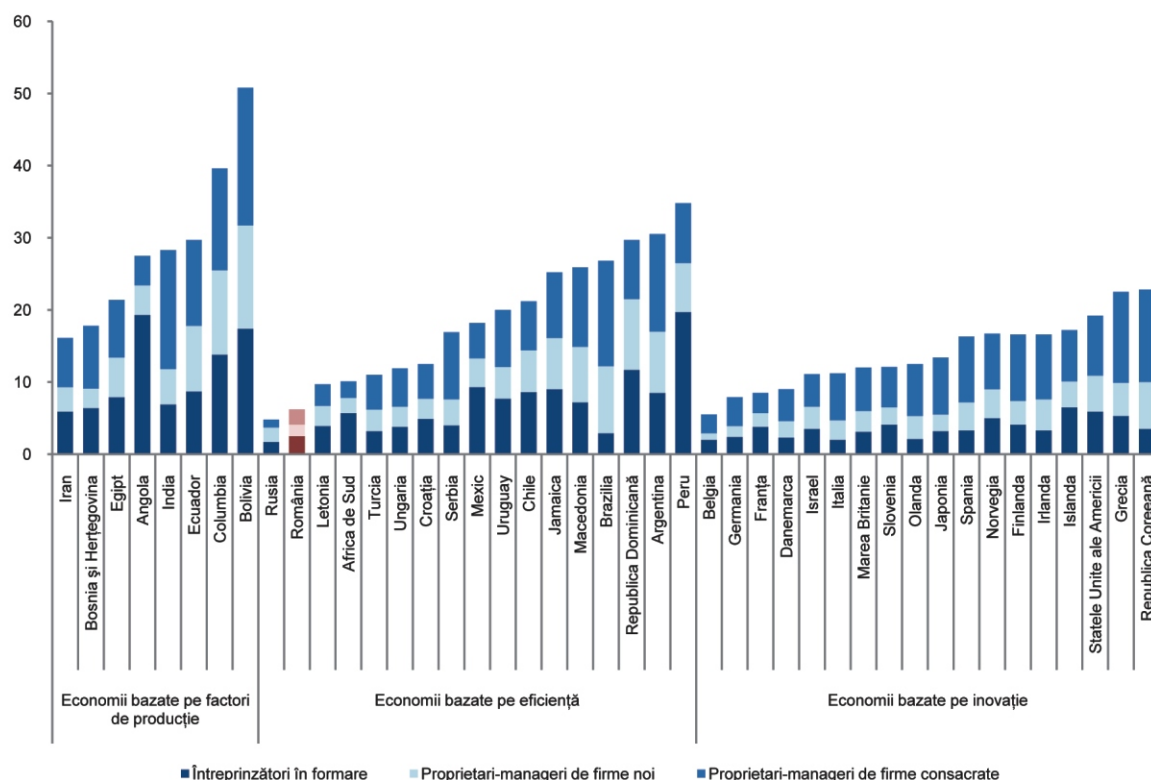
În economiile bazate pe factori de producție descreșterea ratei TEA poate fi un semn bun, în special în cazul în care climatul economic este favorabil și cresc oportunitățile de muncă. Această descreștere a ratei TEA poate fi explicată cu scăderea ratei activității antreprenoriale în stadiu incipient motivată de necesitate. În economiile bazate pe inovație o rată a activității antreprenoriale în stadiu incipient ridicată poate fi specifică contextelor regionale economice, demografice și culturale și poate fi alcătuită din întreprinzători aflați în faze diferite și cu aspirații diferite.

⁵ Semnificația statistică se referă la un calcul al gradului în care se așteaptă ca valoarea medie de 95 din 100 de răspunsuri din sondaj să ofere rezultate reale. Acest grad este prezentat în Graficul 2 prin bare verticale pe fiecare parte a fiecărui punct de date. Dacă intervalele de încredere (reprezentate de barele verticale) a două țări privind TEA nu se suprapun, diferența dintre ratele TEA este semnificativă statistic la nivelul 0,05.

Activitatea antreprenorială a României în comparație internațională

Procentul populației angajate în înființarea sau administrarea propriei afaceri este un alt mod de a măsura activitatea antreprenorială a unei țări. *Graficul 3* prezintă procentul populației aflate în diferite stadii ale implicării în afaceri administrate ca proprietar. Activitatea antreprenorială în stadiu incipient (întreprinzătorii în formare și proprietarii de firme noi) este semnificativ mai mare în economiile bazate pe factori de producție, decât în celelalte stadii ale dezvoltării economice.

Graficul 3: Procentul populației aflate în diferite stadii ale implicării în afaceri administrate ca proprietar, 2008

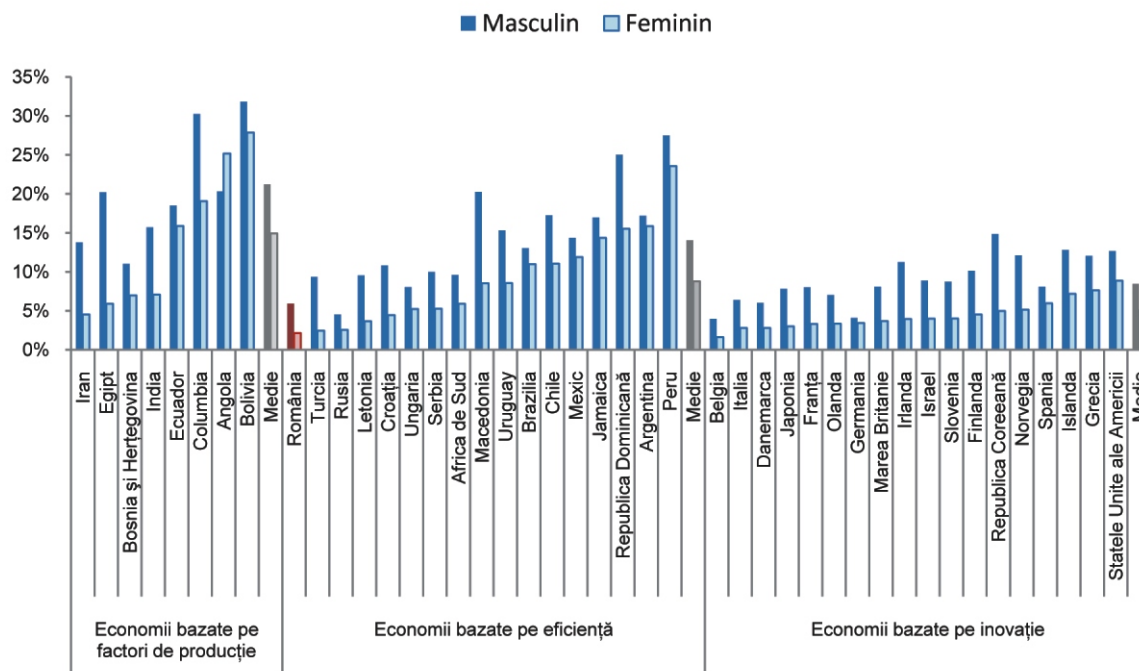
Sursă: Elaborat de autori pe baza datelor GEM, Raport Global 2008, pg. 20

Graficul 4 prezintă procentul întreprinzătorilor în stadiu incipient în funcție de sex. În România 5,89% dintre bărbații cu vârsta între 18-64 de ani sunt implicați în activitatea antreprenorială în stadiu incipient, acest procent în cazul femeilor este de 2,10%. Aceste rate sunt cele mai scăzute din cadrul economiilor bazate pe eficiență. Valorile medii corespunzătoare ale economiilor bazate pe eficiență sunt de 14,05%, respectiv 8,77%.

Activitatea antreprenorială a României în comparație internațională

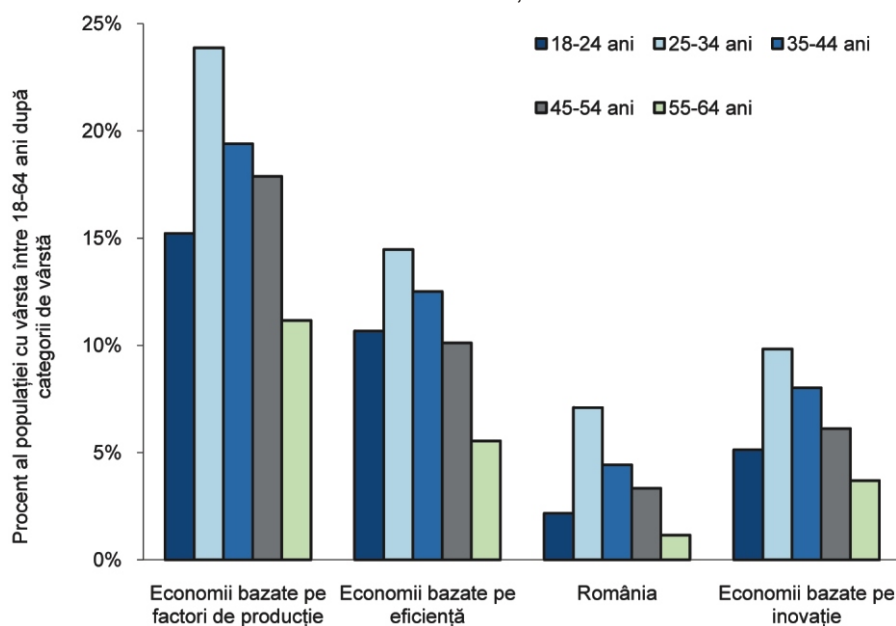
Graficul 4: Procentul întreprinzătorilor în stadiu incipient (TEA) în funcție de sex, 2008

Sursă: GEM, Raport Global 2008, pg. 27

Următorul grafic prezintă procentul întreprinzătorilor în stadiu incipient în funcție de fiecare categorie de vârstă a populației adulte. Se poate observa că procentul întreprinzătorilor în stadiu incipient în categoria de vârstă 25-34 de ani este cel mai ridicat în fiecare stadiu al dezvoltării economice. Odată cu creșterea vârstei, scade rata implicării în activitatea antreprenorială în stadiu incipient.

Graficul 5: Procentul întreprinzătorilor în stadiu incipient pe grupe de vârstă din populația cu vârsta între 18-64 ani, 2008

Sursă: GEM, Raport Global 2008

Activitatea antreprenorială a României în comparație internațională

O parte a persoanelor sunt implicate în activitatea antreprenorială din cauza recunoașterii unor oportunități atractive de afaceri, iar alții sunt implicați în antreprenoriat deoarece nu văd un alt mod de a-și câștiga existența. Pentru cei care sunt atrași în antreprenoriat, pot fi identificate două motive majore de oportunitate: independența și creșterea veniturilor. Celelalte motive ale implicării în activitatea antreprenorială sunt necesitatea și menținerea nivelului de venit actual.

Tabelul 2 prezintă procentul populației implicate în activitatea antreprenorială în stadiu incipient motivată de oportunitatea îmbunătățirii situației actuale, respectiv de necesitate (în lipsa unei alte posibilități de asigurare a unui nivel de trai decent) în fiecare țară. Țările cu o rată crescută a antreprenoriatului motivat de oportunitate sunt în principal economii bazate pe inovație. În aceste țări se așteaptă ca oportunitățile să fie mai numeroase, iar persoanele să aibă mai multe posibilități privind câștigarea existenței. În România rata activității antreprenoriale în stadiu incipient motivată exclusiv de oportunitate este egală cu cea motivată exclusiv de necesitate.

Tabelul 2: Procentul activității antreprenoriale în stadiu incipient motivată de oportunitate și de necesitate⁶, 2008

	Oportunitatea îmbunătățirii situației actuale	Necesitate (în lipsa unei alte posibilități de asigurare a unui nivel de trai decent)
Danemarca	84%	6%
Norvegia	72%	7%
Olanda	71%	9%
Islanda	71%	5%
Japonia	68%	23%
Slovenia	68%	12%
Statele Unite ale Americii	63%	12%
Finlanda	63%	13%
Franța	62%	10%
Egipt	60%	19%
Italia	60%	14%
Croația	57%	28%
Africa de Sud	56%	21%
Letonia	54%	21%
Mexic	53%	13%
Israel	53%	21%
Uruguay	52%	24%
Republica Coreeană	51%	40%
Ungaria	49%	28%
Marea Britanie	49%	14%
Germania	49%	27%
Spania	48%	15%
Argentina	47%	38%
Ecuador	47%	28%

⁶ Exclusiv motivațiile mixte (necesitate și oportunitate).

Activitatea antreprenorială a României în comparație internațională

Tabelul 2 - continuare

Belgia	46%	9%
Brazilia	46%	33%
Chile	46%	23%
Bolivia	46%	29%
Peru	45%	31%
Irlanda	45%	18%
Serbia	44%	33%
India	43%	21%
Columbia	42%	41%
Iran	42%	31%
Turcia	41%	39%
Grecia	39%	31%
România	34%	34%
Rusia	31%	21%
Angola	30%	35%
Bosnia și Herțegovina	29%	43%
Republica Dominicană	29%	31%
Jamaica	25%	47%
Macedonia	13%	47%

Sursă: GEM, Master data 2008

În România numărul întreprinzătorilor în stadiu incipient motivați de oportunitate care au ca scop principal creșterea veniturilor este mai mare decât numărul întreprinzătorilor motivați de obținerea independenței. Bărbații în cadrul întreprinzătorilor în stadiu incipient sunt motivați mai degrabă de oportunitate, iar femeile de necesitate.

3 Considerații privind activitatea antreprenorială în România

Toate fostele țări socialiste din Europa Centrală și de Est prezintă o activitate antreprenorială în stadiu incipient situată sub forma U, prezentată în Capitolul 2 (*Graficul 1*). În România s-a constatat una dintre cele mai scăzute rate ale activității antreprenoriale în stadiu incipient (3,98%). Această rată este a doua cea mai scăzută rată (după Rusia) dintre economiile bazate pe eficiență. Doar 6,05% din populația României se află în diferite stadii de implicare în afaceri ca manageri și proprietari. Aceasta este, după Rusia, cea de-a doua cea mai scăzută rată dintre economiile bazate pe eficiență. Aproape jumătate dintre acești întreprinzători sunt întreprinzători în formare (2,54% din populația cu vârsta între 18-64 de ani). Rata proprietarilor de firme noi în rândul populației cu vârsta între 18-64 de ani (1,56%) este cea mai scăzută dintre economiile bazate pe eficiență, chiar dacă aceasta este singura rată a activității antreprenoriale din România în anul 2008 care a crescut față de rata măsurată în anul 2007.

În *Tabelul 3* sunt prezentate ratele diferitelor stadii ale activității antreprenoriale din România în anul 2007, respectiv 2008, comparativ cu valorile medii ale țărilor participante în programul de cercetare GEM în 2008.

Tabelul 3: Activitatea antreprenorială în România, 2007-2008 (%)

Activitatea antreprenorială	Procentul populației cu vârsta între 18-64 de ani		
	2007	2008	Medie GEM 2008
Rata întreprinzătorilor în formare	2,90	2,54	6,20
Rata proprietarilor de firme noi	1,30	1,56	4,60
Rata proprietarilor de firme consacrate	2,50	2,07	7,70
Rata activității antreprenoriale în stadiu incipient	4,02	3,98	10,60
Rata activității antreprenoriale în stadiu incipient motivată de oportunitate	2,70	2,12	7,20
Rata activității antreprenoriale motivată de necesitate	0,56	1,37	2,90

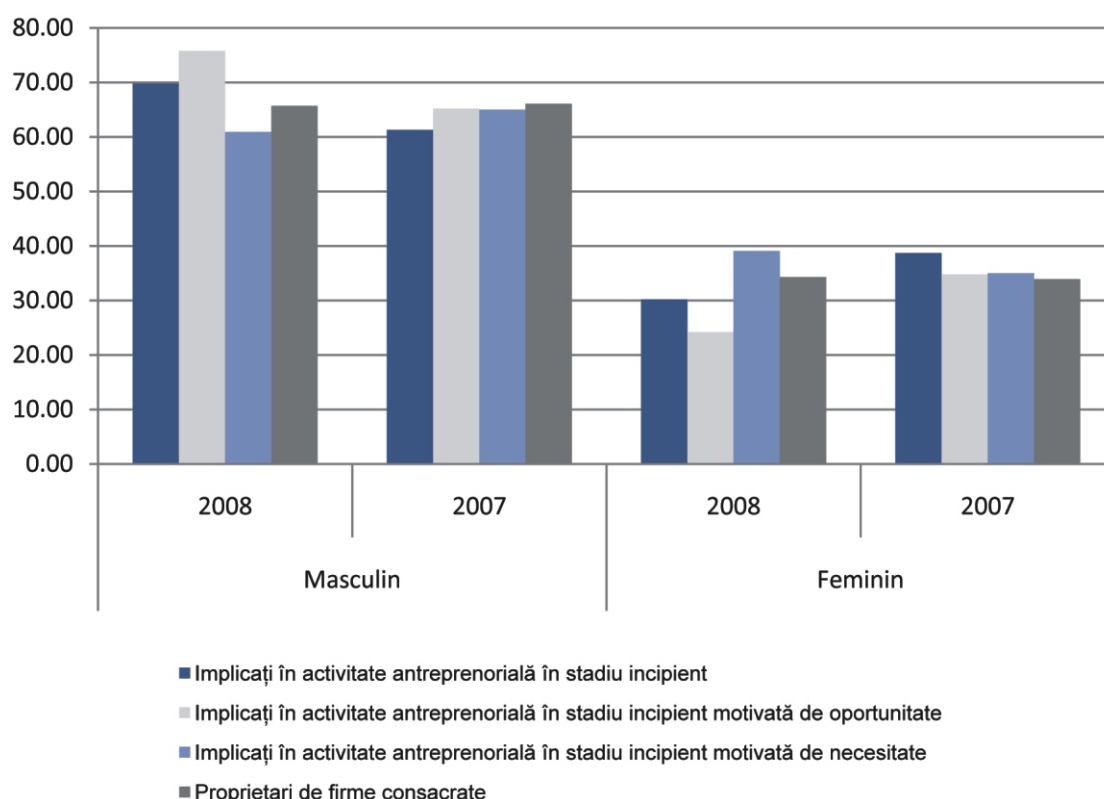
Sursă: GEM România, APS 2007-2008

Aceste rate scăzute ale României pot fi explicate prin lipsa tradiției, activității și educației antreprenoriale înaintea anilor '90, prin mediul antreprenorial nefavorabil în perioada de tranziție a anilor '90, precum și prin acceptarea de către populație a locurilor de muncă ce prezintă un grad mai mic de risc, oferite de firmele mari, în perioada de creștere economică după anul 2000.

În cele ce urmează, vom studia distribuția întreprinzătorilor aflate în diferitele stadii ale activității antreprenoriale în funcție de caracteristicile socio-demografice: sex, vârstă, venit pe gospodărie, nivel educațional, ocupație.

Întreprinzătorii din România sunt, în majoritatea lor, bărbați. Participarea femeilor este mai ridicată în rândul celor implicați în activitatea antreprenorială în stadiu incipient motivată de necesitate, decât în rândul proprietarilor de firme consacrate. A scăzut semnificativ ponderea femeilor implicați în activitatea antreprenorială în stadiu incipient motivată de oportunitate în anul 2008 față de anul 2007, de la 34,8% la 24,2%. În cazul întreprinzătorilor în stadiu incipient motivați de necesitate a scăzut ponderea bărbaților în anul 2008 față de anul 2007.

Graficul 6: Distribuția întreprinzătorilor din România după sex, 2007-2008 (%)

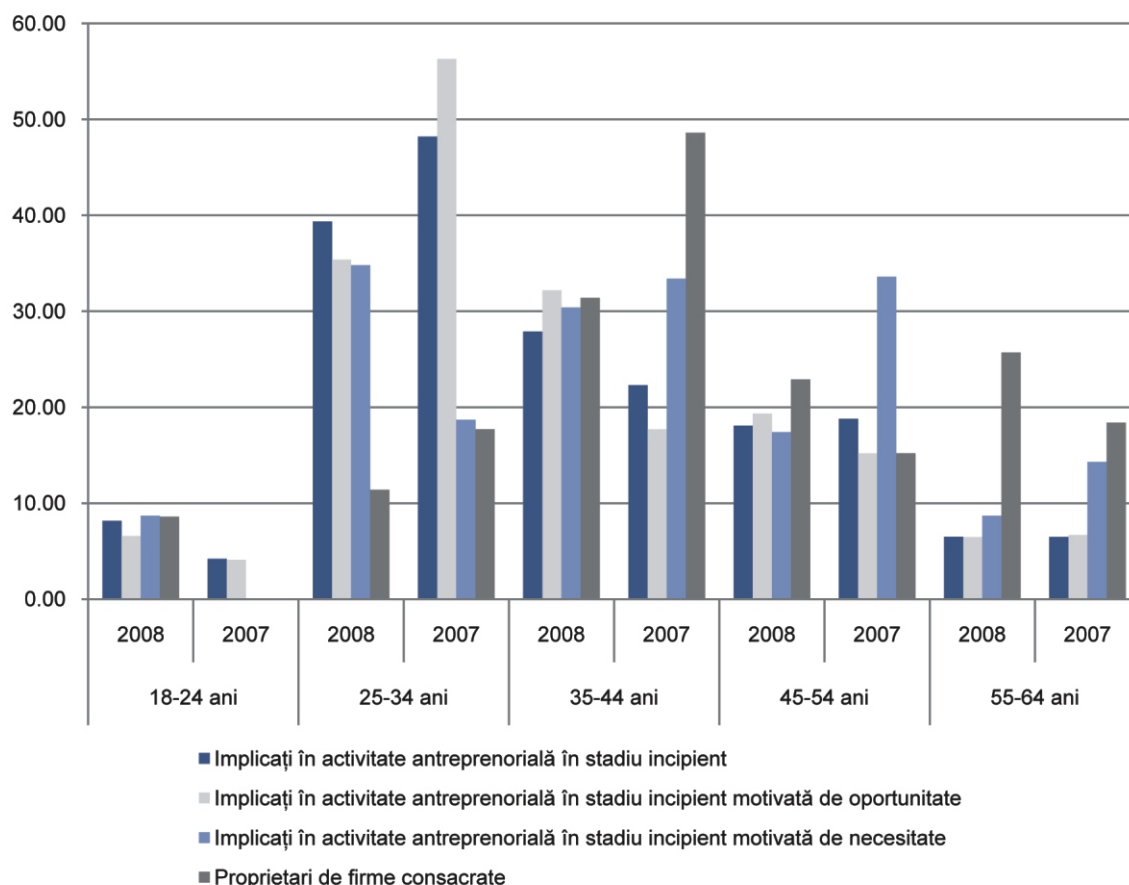
Sursă: GEM România, APS 2007-2008

Întreprinzătorii în stadiu incipient pot fi, cel mai adesea, găsiți în grupa de vârstă cuprinsă între 25-34 de ani, în timp ce proprietarii de firme consacrate aparțin cel mai frecvent grupei de vârstă cuprinsă între 35-44 de ani. În conformitate cu așteptările noastre, întreprinzătorii în stadiu incipient motivați de necesitate se găsesc în categoria cu vârstă mai înaintată, între 45-54 de ani. A crescut ponderea întreprinzătorilor în stadiu incipient motivați de necesitate și a celor consacrați în categoria de vârstă între 18-24 de ani, de la 0% la 8,7%, respectiv la 8,6% de la 0% în anul 2008 față de anul 2007. Putem observa o scădere a ponderii întreprinzătorilor în stadiu incipient motivați de oportunitate din categoria de vârstă 25-34 de ani de la 56,3% la 35,39% în perioada analizată. În cazul întreprinzătorilor din grupa de vârstă 35-44

de ani creșterea ponderii întreprinzătorilor în stadiu incipient motivați de oportunitate este semnificativă (de la 17,7% la 32,2%). În grupa de vârstă 45-54 de ani cea mai importantă schimbare a fost scăderea ponderii întreprinzătorilor în stadiu incipient motivați de necesitate.

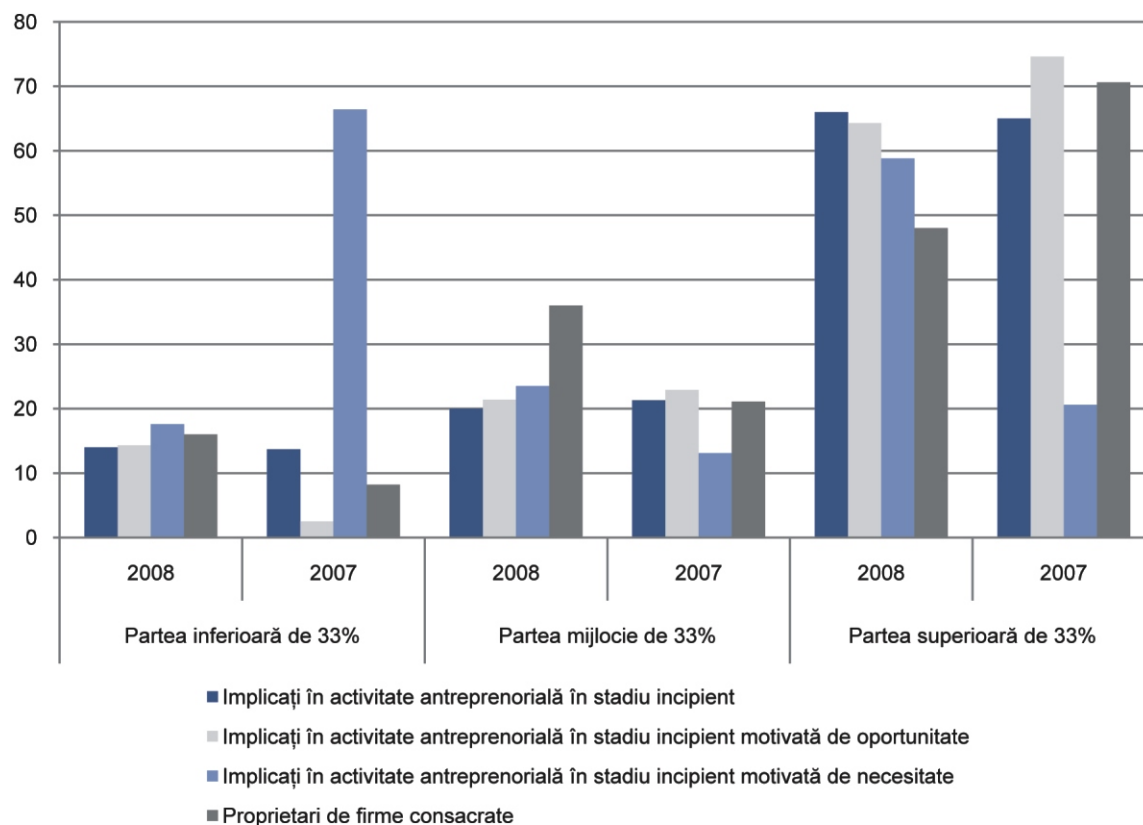
Graficul 7: Distribuția întreprinzătorilor după categorii de vârstă, 2007-2008 (%)

Sursă: GEM România, APS 2007-2008

În anul 2007 a existat o discrepanță între întreprinzătorii în stadiu incipient motivați de oportunitate și de necesitate, în ceea ce privește partea inferioară și superioară a veniturilor gospodărești. La partea inferioară, ponderea întreprinzătorilor motivați de necesitate a fost mai mare, una dintre constrângerile majore pentru activitatea lor antreprenorială fiind alegerea limitată a angajării și a accesului la resurse financiare. La partea superioară de venituri marea majoritate a întreprinzătorilor a fost întreprinzător în stadiu incipient motivat de oportunitate și proprietar de firme consacrate. La partea inferioară a veniturilor, ponderea întreprinzătorilor în stadiu incipient motivați de necesitate a scăzut de la 66,4% la 17,6% în anul 2008 față de anul 2007, crescând ponderea lor în partea superioară a veniturilor. În același timp, ponderea întreprinzătorilor consacrați aflați în partea superioară a veniturilor a scăzut de la 70,6% la 48% în anul 2008.

Graficul 8: Distribuția întreprinzătorilor după categorii de venit, 2007-2008 (%)

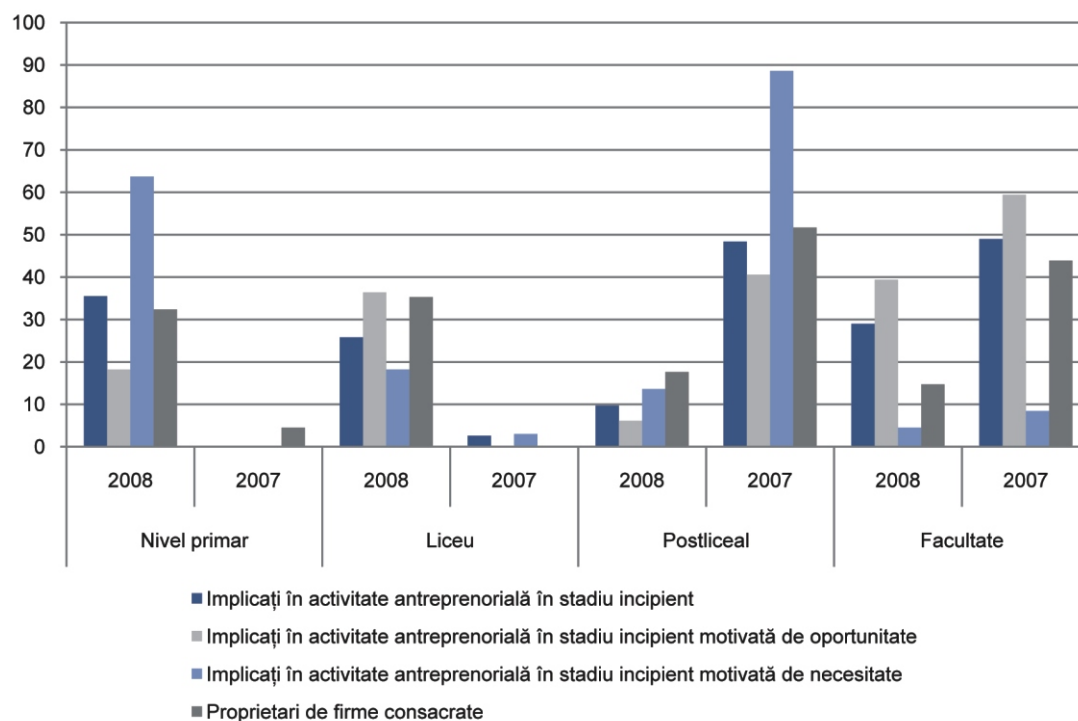

Sursă: GEM România, APS 2007-2008

În anul 2007 procentul celor care au obținut o diplomă la facultate a fost similar, atât în cazul întreprinzătorilor în stadiu incipient, cât și în cazul proprietarilor de firme consacrate, în timp ce cei mai mulți dintre întreprinzătorii în stadiu incipient motivați de necesitate au studii postliceale. În anul 2008 față de anul 2007 a crescut semnificativ ponderea întreprinzătorilor cu nivel educațional primar, în timp ce a scăzut semnificativ ponderea celor cu studii postliceale. Variația cea mai spectaculoasă se observă la întreprinzătorii în stadiu incipient motivați de necesitate, în cazul cărora ponderea celor cu nivel educațional primar a crescut de la 0% la 63,7% în anul 2008 față de anul 2007. Singura categorie de întreprinzători în cazul cărora ponderea absolvenților de facultate este cea mai ridicată este cea a întreprinzătorilor în stadiu incipient motivați de oportunitate.

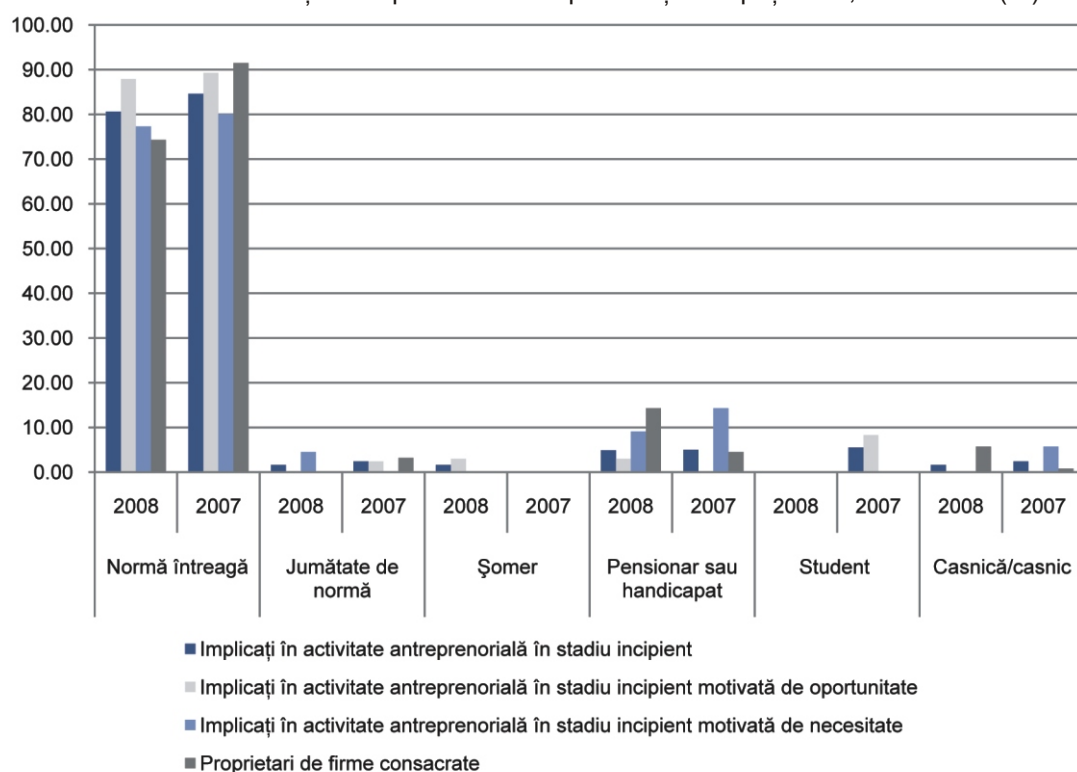
Graficul 9: Distribuția întreprinzătorilor după nivelul educațional, 2007-2008 (%)

Sursă: GEM România, APS 2007-2008

Cei mai mulți dintre întreprinzătorii în stadiu incipient și proprietarii de firme consacrate, sunt angajați cu normă întreagă atât în anul 2007, cât și în anul 2008.

Graficul 10: Distribuția întreprinzătorilor după situația ocupațională, 2007-2008 (%)

Sursă: GEM România, APS 2007-2008

Considerații privind activitatea antreprenorială în România

În conformitate cu tabelul de corelații prezentat mai jos (*Tabelul 4*), activitatea antreprenorială este corelată în mod semnificativ cu aproape toți factorii socio-demografici menționați, cu excepția activității antreprenoriale în stadiu incipient motivată de necesitate.

Tabelul 4: Corelația dintre activitatea antreprenorială și factorii socio-demografici, 2008

Factori socio-demografici	Proprietari de firme consacrate	Activitate antreprenorială în stadiu incipient	Activitate antreprenorială în stadiu incipient motivată de oportunitate	Activitate antreprenorială în stadiu incipient motivată de necesitate
Sex	-0,053(*)	-0,080(**)	-0,075(**)	-0,025
Vârstă	0,016	-0,085(**)	-0,063(**)	-0,039
Venitul gospodăriei	0,061(*)	0,141(**)	0,097(**)	0,071(**)
Nivel educațional	0,03	0,061(**)	0,094(**)	-0,035
Ocupație	-0,066(**)	-0,089(**)	-0,084(**)	-0,054(*)

** Corelația este semnificativă la nivelul de 0,05 (test bilateral).

* Corelația este semnificativă la nivelul de 0,10 (test bilateral).

Sursă: GEM România, APS 2008

Deciziile indivizilor de a înființa o firmă sunt influențați de mai mulți factori: percepția oportunităților în mediul lor, dacă au suficiente cunoștințe și abilități, dacă ei cunosc alte persoane angajate în activități antreprenoriale și o refractaritate redusă de a fi implicați în activitatea antreprenorială prin teama de eșec (Bosma, N., Jones, K., Erko, A., Levie, J., 2008).

Tabelul 5: Percepții individuale privind activitatea antreprenorială în România, 2007-2008

Percepții individuale	2007	2008
Teamă de eșec este un factor care-l oprește să devină întreprinzător	28,3%	41,48%
Consideră că are cunoștințele și aptitudinile necesare pentru a porni o afacere	29,4%	23,77%
Cunoaște o persoană care a pornit o afacere în ultimii doi ani	41,6%	37,88%
Ar prefera ca toată lumea să aibă un standard de viață uniform	46,6%	48,83%
Vede o bună oportunitate în pornirea unei afaceri în următoarele șase luni	26,2%	25,75%
Crede că cei care au succes în pornirea unei afaceri noi au un nivel înalt de statut și respect	62,5%	68,53%
Consideră că afacerile noi de succes sunt bine promovate de către mass media	50,4%	56,19%

Sursă: GEM România, APS 2007-2008

În anul 2008 în România, 41,48% din populația cu vârsta între 18-64 de ani percepe teama de eșec ca fiind un factor care-l oprește să devină întreprinzător, 23,77% consideră că are cunoștințele și aptitudinile necesare pentru a porni o afacere, 37,88% cunoaște o persoană care a pornit o afacere în ultimii doi ani, 48,83% ar prefera ca toată lumea să aibă un standard de viață uniform, 25,75% vede o bună oportunitate în pornirea unei afaceri în următoarele șase luni, 68,53% crede că cei care au succes în pornirea unei afaceri noi au un nivel înalt de statut și respect și 56,19% consideră că afacerile noi de succes sunt bine promovate de către mass media. Față de anul 2007 a crescut considerabil rata fricii de eșec și rata celor care consideră că afacerile noi de succes sunt bine promovate de către mass media. Se poate observa o creștere și a ratei celor care ar prefera ca toată lumea să aibă un standard de viață uniform, în ciuda creșterii ratei fricii de eșec.

Tabelul 6 arată corelațiile dintre percepțiile individuale și activitatea antreprenorială în România. În ciuda ratei înalte de eșec din România, întreprinzătorii în stadiu incipient, proprietarii de firme consacrate, precum și întreprinzătorii în stadiu incipient nu consideră că teama de eșec reprezintă un obstacol în activitatea lor antreprenorială. Relația dintre fiecare statut de întreprinzător și măsura în care ei cred că au abilitățile și cunoștințele de a porni o afacere, respectiv cunoașterea altor întreprinzători este semnificativă statistic la nivel de 1%.

Ponderea persoanelor implicate în activități antreprenoriale care cunosc întreprinzători care au pornit o afacere în ultimii doi ani este mai mare decât a celor care nu sunt implicați în activități antreprenoriale, în conformitate cu așteptările noastre.

În baza analizelor de corelație, putem afirma că întreprinzătorii care au devenit întreprinzători din necesitate văd, de asemenea, oportunități bune pentru pornirea unei afaceri în următoarele șase luni. A fost găsită corelație semnificativă între activitatea antreprenorială în stadiu incipient motivată de oportunitate, respectiv întreprinzătorii în formare și aprecierea promovării prin mass media a succeselor de afaceri.

Considerații privind activitatea antreprenorială în România

Tabelul 6: Corelația dintre percepțiile individuale și activitatea antreprenorială în România, 2008

	Întreprinzători în formare	Proprietari de firme noi	Proprietari de firme consacrate	Activitate antreprenorială în stadiu incipient	Activitate antreprenorială în stadiu incipient motivată de oportunitate	Activitate antreprenorială în stadiu incipient motivată de necesitate
Teama de eșec i-ar face pe oameni să nu pornească o afacere	-0,030	-0,026	0,011	-0,037	-0,031	-0,035
Are cunoștințele / aptitudinile necesare pornirii unei afaceri	0,193(**)	0,140(**)	0,128(**)	0,233(**)	0,157(**)	0,148(**)
Cunoaște o persoană care a pornit o afacere în ultimii doi ani	0,116(**)	0,100(**)	0,087(**)	0,150(**)	0,100(**)	0,107(**)
Toți locuitorii preferă un standard de viață uniform	0,029	0,031	0,076(**)	0,038	0,025	0,037
Vede oportunități bune pentru pornirea unei afaceri în următoarele șase luni	0,098(**)	0,084(**)	0,020	0,123(**)	0,033	0,109(**)
Cei care au succes în pornirea unei afaceri noi au un nivel înalt de statut și respect	0,012	0,008	0,012	0,011	0,008	0,008
Multe reflectări în mass media pentru noile afaceri de succes	0,054(*)	0,022	0,001	0,052(*)	0,016	0,040

** Corelația este semnificativă la nivelul de 0,01 (test bilateral).

* Corelația este semnificativă la nivelul de 0,05 (test bilateral).

Sursă: GEM România, APS 2007-2008

Ponderea persoanelor implicate în activități antreprenoriale care cunosc întreprinzători care au pornit o afacere în ultimii doi ani este mai mare decât a celor care nu sunt implicați în activități antreprenoriale, în conformitate cu așteptările noastre.

În baza analizelor de corelație, putem afirma că întreprinzătorii care au devenit întreprinzători din necesitate văd, de asemenea, oportunități bune pentru pornirea unei afaceri în următoarele șase luni. A fost găsită corelație semnificativă între activitatea antreprenorială în stadiu incipient motivată de oportunitate, respectiv întreprinzătorii în formare și aprecierea acoperirii prin mass media a succeselor de afaceri.

Din analiza distribuției întreprinzătorilor în stadiu incipient și a celor consacrați în funcție de sectorul de activitate în care își desfășoară activitatea (*Tabelul 7*), putem concluziona că industria prelucrătoare și prestarea de servicii altor consumatori decât afacerile sunt cele mai vizate de către întreprinzători. În anul 2007 industria prelucrătoare și prestarea de servicii altor consumatori decât afacerile au avut o pondere aproape egală în cazul întreprinzătorilor în stadiu incipient, în anul 2008 industria prelucrătoare a devenit sectorul predominant.

Tabelul 7: Distribuția întreprinzătorilor în stadiu incipient și a celor consacrați în funcție de sectoare de activitate în România, 2007-2008 (%)

Sector de activitate	Întreprinzători în stadiu incipient		Întreprinzători consacrați	
	2007	2008	2007	2008
Industrie extractivă⁷	3,75	8,13	2,14	8,32
Industrie prelucrătoare⁸	35,23	40,92	30,72	37,67
Servicii destinate afacerilor	25,10	19,78	19,10	9,94
Servicii destinate altor consumatori	35,92	31,17	48,04	44,06

Sursă: GEM România, APS 2007-2008

Cercetarea arată că cea mai mare parte a întreprinzătorilor în stadiu incipient, ca și cea a proprietarilor de firme consacrate, se axează pe servicii (în anul 2008 50,95%, respectiv 54%, iar în anul 2007 61,02%, respectiv 67,14%), urmate de industria prelucrătoare (în anul 2008 40,92%, respectiv 37,67%, în anul 2007 35,23%, respectiv de 30,72%). Putem observa o creștere a ponderii industriei prelucrătoare în perioada analizată.

⁷ Industria extractivă include extragerea mineralelor existente în natură sub formă solidă (cărbune și minereuri), lichidă (țiței) sau gazoasă (gaze naturale). Include și activități suplimentare necesare pentru transportarea și comercializarea produselor minerale, de exemplu, concasarea, măcinarea, curățarea, uscarea, sortarea, concentrarea minereurilor, lichefierea gazelor naturale și aglomerarea combustibililor solizi.

⁸ Activitatea de prelucrare reprezintă transformarea mecanică, fizică sau chimică a materialelor, substanțelor sau componentelor, în produse noi. Materialele, substanțele sau componentele transformate sunt materii prime ce constituie produse ale agriculturii, silviculturii, pescuitului, industriei extractive, precum și produse ale altor activități de prelucrare.

Considerații privind activitatea antreprenorială în România

Tabelul 8: Procentul consumatorilor din afara țării în diferitele stadii ale activității antreprenoriale în România, 2007-2008

	Procentul consumatorilor din afara țării							
	0%		1% - 25%		26% -75%		76% - 100%	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Întreprinzători în formare	10,30	17,07	63,00	35,04	22,37	24,61	4,33	23,28
Întreprinzători în stadiu incipient	16,91	18,05	64,84	32,79	15,37	30,48	2,88	18,68
Întreprinzători consacrați	18,00	23,23	61,08	56,16	20,92	16,43	0,00	4,18

Sursă: GEM, APS 2007-2008

Tabelul 9 compară gradul de inovație, intensitatea concurenței și nivelul noutății tehnologiei întreprinzătorilor implicați în activitate antreprenorială în stadiu incipient, respectiv proprietarilor de firme consacrate.

Tabelul 9: Indicatori ai gradului de inovație al întreprinzătorilor din România, 2007-2008 (%)

		Implicați în activitate antreprenorială în stadiu incipient		Proprietari de firme consacrate	
		2007	2008	2007	2008
Noutatea produsului/ serviciilor oferite	Pentru toți	6,5	12,5	4,0	0,0
	Pentru unii	29,8	21,8	11,5	14,3
	Pentru nici unul	63,7	65,7	84,5	85,7
Competitori	Mulți	68,4	71,8	76,4	77,4
	Puțini	29,6	19,7	20,9	18,4
	Câțiva	2,0	8,6	2,6	4,3
Tehnologie	De ultimă oră	0,0	6,4	1,4	0,0
	Nouă	23,1	14,7	5,3	5,7
	Disponibilă de o perioadă mai mare de cinci ani	76,9	80,0	93,3	94,3

Sursă: GEM România, APS 2007-2008

În cazul întreprinzătorilor în stadiu incipient, la fel ca și în cazul proprietarilor de firme consacrate, înclinația spre inovare este scăzută, însă în cazul întreprinzătorilor în stadiu incipient putem observa o tendință de creștere a gradului de inovație. Din cauza gradului redus de inovație întreprinzătorii trebuie să se confrunte cu o competiție acerbă. Un alt indicator important al gradului de inovație al unei afaceri se referă la tehnologiile utilizate și la procesele de producție. Putem observa că majoritatea întreprinzătorilor în stadiu incipient (80,0%) și aproape toți proprietarii de firme consacrate (94,3%) folosesc o tehnologie care este disponibilă de o perioadă mai mare de cinci ani, astfel procesele de producție fiind ușor imitabile de către competitori.

Procentul populației cu vârsta între 18-64 de ani care a vândut, închis, renunțat la sau a întrerupt o afacere pe care a deținut-o și administrat-o și afacerea nu și-a continuat activitatea a crescut de la 2,08% în 2007 la 2,22% în anul 2008.

Tabelul 10: Distribuția celor care au vândut, închis, renunțat la sau au întrerupt o afacere pe care au deținut-o și administrat-o în funcție de cel mai important motiv de renunțare la afacere în România, 2007-2008 (%)

Motive de renunțare la afacere	2007	2008
O oportunitate de a vinde afacerea	1,28	0,00
Afacerea nu era profitabilă	36,26	51,50
Probleme cu obținerea resurselor financiare	9,35	29,08
Un alt loc de muncă sau o altă oportunitate de afacere	3,19	0,00
Renunțarea a fost plănuită în avans	0,00	19,42
Pensionare	4,00	0,00
Motive personale	13,91	0,00
Un incident	7,47	0,00

Sursă: GEM, APS 2007-2008

Cel mai important motiv de renunțare la afacere în anul 2007 a fost faptul că afacerea nu a fost profitabilă (36,26%), urmat de motive personale (13,91%). În anul 2008 cel mai important motiv a fost faptul că afacerea nu era profitabilă, crescând procentul acestui motiv la 51,5%. Datorită crizei financiare au scăzut resursele de finanțare ale afacerilor, ceea ce a generat probleme legate de obținerea resurselor de finanțare (29,08%).

4 Educația antreprenorială în România

4.1 Educația antreprenorială a populației din România în context internațional

În anul 2008 în cadrul programului de cercetare GEM 38 de țări au colectat date despre educația antreprenorială privind demararea unei afaceri. A fost cercetată măsura în care populația adultă a beneficiat de acest tip de educație în timpul studiilor sau după terminarea acesteia, în mod opțional sau obligatoriu.

Tabelul 11 arată procentul populației adulte care a beneficiat de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri în context internațional. În economiile bazate pe eficiență procentul variază între 42,5% (Chile) și 6% (Turcia). În România procentul populației adulte care a beneficiat de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri (8,37%) este mult sub media economiilor bazate pe eficiență (19%).

Tabelul 11: Procentul populației adulte care a beneficiat de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri, 2008

		Opțională în timpul studiilor	Obligatorie în timpul studiilor	Opțională după terminarea studiilor	Obligatorie după terminarea studiilor
Economii bazate pe factori de producție	Bolivia	8,2	2,4	10,3	3,9
	Bosnia și Herțegovina	12,7	0,8	8,1	2,5
	Columbia	19,2	4	20,7	8,7
	Ecuador	16,1	4,3	8,3	7,3
	Egipt	3,8	0,9	2,1	2,1
	India	3,3	1,7	3,8	7
	Iran	8,9	6,6	9,2	10,3
	Medie	10,3	3	8,8	6,2
Economii bazate pe eficiență	Africa de Sud	6,6	2,7	3,8	5,2
	Argentina	6,4	3,2	7,3	3,6
	Brazilia	4,5	0,8	1,6	5
	Chile	16,8	8,5	18,9	13,8
	Croația	8,6	11,1	8	7,6
	Jamaica	6,8	9,2	2,9	6,4
	Letonia	6,1	8,4	9	10,1
	Macedonia	10,3	2,3	7,2	3,7
	Mexic	5,8	3,6	3,6	5,9
	Peru	11,5	2,9	12,2	12,5
	Republica Dominicană	4,7	0,6	1,9	2,1
	România	3,3	2,2	2,8	1,8
	Serbia	1,5	1,5	2,6	4,9
	Turcia	1,9	0,6	1,9	2,3
	Ungaria	2,8	14,2	1,4	8,6
	Uruguay	9,7	1	9,5	8,9
	Medie	6,7	4,6	5,6	6,3

Tabelul 11 - continuare

Economii bazate pe inovație	Belgia	17,8	7	3	15,2
	Danemarca	2,4	7,1	2,1	11,9
	Finlanda	10,1	7,8	19,6	20,8
	Franța	5,3	4,9	5,9	6,6
	Germania	10,3	2	8,4	4,7
	Grecia	5	1,2	6,4	6,5
	Irlanda	8,1	5,8	9,9	7,6
	Islanda	6,5	5,3	11,3	6,5
	Israel	4,1	1,7	4,5	4,1
	Italia	6	4,2	5,3	3,7
	Japonia	2,8	2,1	10,1	5,6
	Marea Britanie	5,8	3,1	7,7	6,1
	Republica Coreeană	2,7	3,2	3,8	5,4
	Slovenia	13	11,3	10,3	12,3
	Spania	9,5	3	7,9	6,8
	Medie	7,3	4,6	7,7	8,3

Sursă: GEM Raport Global, 2008, pg. 43

În ceea ce privește distribuția după sex a celor care au beneficiat de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri, putem afirma că în toate economiile bazate pe factori de producție bărbații beneficiază într-o proporție mai mare de acest tip de educație decât femeile. Această afirmație este valabilă în aproximativ 50% a țărilor din categoria economiilor bazate pe eficiență și 73% din categoria economiilor bazate pe inovație.

În România 9,30% dintre bărbați, respectiv 7,45% dintre femei au beneficiat de orice tip de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri.

Tabelul 12 arată procentul celor care au beneficiat de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri după terminarea studiilor liceale în funcție de tipul furnizorului de training și tipul educației (opțional sau obligatoriu). Tabelul arată că forma cea mai frecventă de însușire a cunoștințelor legate de antreprenariat este modul autodidact (studierea cărților de specialitate, respectiv desfășurarea activităților legate de antreprenariat în cadrul afacerilor altor persoane), urmată de participarea la cursuri opționale oferite de universități sau colegii în cadrul studiilor și de participarea la cursuri de perfecționare organizate de universități sau colegii.

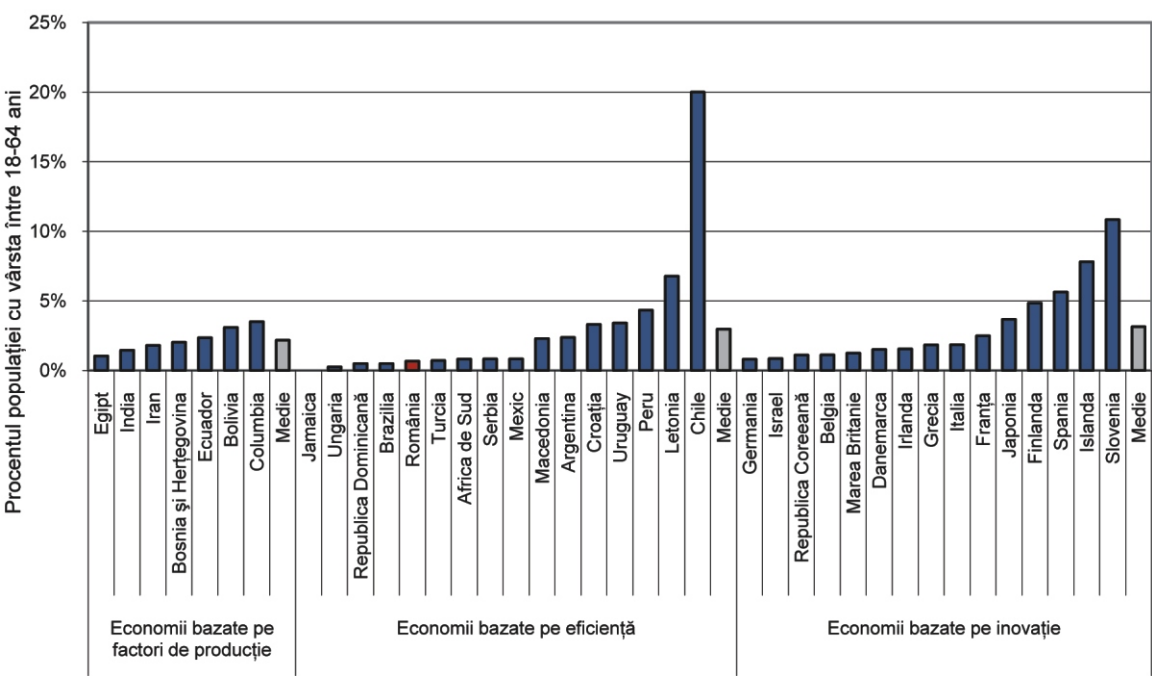
Tabelul 12: Procentul celor care au beneficiat de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri după terminarea studiilor liceale în funcție de tipul furnizorului de training, 2008

Tipul furnizorului de training	În cadrul studiilor universitare		Cursuri de perfecționare oferite de univer-sități		Camera de comerț		Agenție guvernamentală		Angajator		Alt tip		Mod autodidact
	Op	Ob	Op	Ob	Op	Ob	Op	Ob	Op	Ob	Op	Ob	
Opțional sau obligatoriu													
Economii bazate pe factori de producție													
Bolivia	9	1	5	1	3	0	2	0	3	0	4	0	11
Bosnia și Herțegovina	6	0	3	0	2	0	1	0	4	0	2	0	9
Columbia	20	2	10	1	6	0	5	0	4	1	7	0	24
Ecuador	10	2	4	1	4	0	2	0	3	1	3	0	10
Egipt	2	0	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0	2
India	3	2	2	1	2	1	2	1	1	1	3	1	5
Iran	6	2	3	2	2	0	8	2	3	1	2	0	10
Medie	8	1	4	1	3	0	3	1	3	1	3	0	10
Economii bazate pe eficiență													
Africa de Sud	4	2	3	1	2	1	2	1	2	1	2	1	6
Argentina	5	1	5	0	5	0	2	0	3	1	2	0	9
Brazilia	1	1	1	0	4	0	1	0	1	1	0	0	2
Chile	13	5	10	1	8	1	10	1	9	3	15	0	26
Croația	6	4	4	1	3	1	1	0	3	1	2	0	12
Jamaica	4	3	2	1	1	0	2	1	1	1	0	0	4
Letonia	9	5	4	1	2	0	3	0	3	1	1	0	13
Macedonia	5	1	3	0	3	0	2	0	3	1	2	0	8
Mexic	2	0	1	0	2	0	1	0	2	0	0	0	4
Peru	13	2	11	1	6	0	5	1	6	2	6	1	16
Republica Dominicană	2	0	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0	2
România	2	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1	0	3
Serbia	1	0	1	0	1	0	2	0	1	0	0	0	3
Turcia	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	3
Ungaria	3	1	2	0	1	0	1	0	1	0	0	0	1
Uruguay	9	2	9	1	8	1	3	0	5	2	4	0	13
Medie	5	2	4	1	3	0	2	0	3	1	2	0	8
Economii bazate pe inovație													
Belgia	7	3	2	3	1	2	1	3	1	1	1	2	8
Danemarca	3	4	1	1	2	1	0	1	0	0	2	1	8
Finlanda	16	14	9	1	5	0	6	1	3	1	6	1	30
Franța	4	2	1	1	5	1	4	1	1	0	4	0	8
Germania	6	1	2	0	7	1	3	1	4	1	3	0	10
Grecia	8	1	1	0	4	0	2	0	2	1	1	0	8
Irlanda	6	3	6	1	4	0	6	1	3	2	1	0	14
Islanda	7	3	4	1	2	0	2	0	4	1	4	0	14
Israel	4	1	3	1	3	0	3	0	2	0	1	0	6
Italia	6	1	2	0	3	0	1	0	2	1	1	0	6
Japonia	6	2	7	1	2	0	2	0	3	1	2	0	12
Marea Britanie	6	2	4	1	3	1	3	0	2	1	1	0	10
Republica Coreeană	4	1	3	1	2	0	1	0	1	0	1	0	4
Slovenia	9	6	8	1	5	1	4	1	4	2	3	0	15
Spania	9	1	7	1	6	0	5	1	4	1	7	0	10
Medie	7	3	4	1	4	1	3	1	2	1	2	0	11

Sursă: GEM Raport Global, 2008, pg. 44

În România, alături de Ungaria și Serbia dintre țările din Europa Centrală și de Est, procentul celor care au beneficiat de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri este foarte scăzut, în timp ce acest procent în Slovenia și Croația este relativ ridicat.

Graficul 11: Procentul populației adulte cu vârsta între 18-64 de ani care au beneficiat de educație antreprenorială online privind demararea unei afaceri

Sursă: GEM Raport Global, 2008, pg. 45

Graficul 11 arată procentul populației adulte cu vârsta între 18-64 de ani care a beneficiat de educație antreprenorială online privind demararea unei afaceri pe țări și categorii de țări. Se poate observa că Chile are o rată foarte înaltă a celor care au participat online la traininguri (20%). În România acest procent este foarte scăzut, numai 0,67% din populația adultă cu vârsta între 18-64 de ani a participat la acest tip de training.

În cele ce urmează vom studia aspirațiile și atitudinile celor care nu sunt implicați în diferite faze ale activității antreprenoriale. Tabelul 13 prezintă proporția populației cu vârsta între 18-64 de ani care nu este implicată în nici o fază a activității antreprenoriale și percepțiile individuale legate de antreprenariat în funcție de tipul educației antreprenoriale. În România procentul celor care văd oportunități bune în următoarele șase luni în mediul în care trăiesc este cel mai ridicat în cazul persoanelor care au participat opțional la vreun fel de training. Din cadrul economiilor bazate pe eficiență în România găsim cel mai scăzut procent al celor care percep că au cunoștințele, abilitățile și experiența necesară pornirii unei afaceri și nu au participat la nici un fel de training legat de educația antreprenorială.

Tabelul 13: Procentul populației cu vârsta între 18-64 de ani care nu este implicată în nici o fază a activității antreprenoriale și percepțiile individuale legate de antreprenoriat în funcție de tipul educației antreprenoriale, 2008

	Vede oportunități bune în mediul în care trăiește în următoarele șase luni			Are cunoștințele, aptitudinile și experiența necesară pornirii unei afaceri		
	Training opțional ⁱ	Training obligatoriu	Nici un fel de training	Training opțional ⁱ	Training obligatoriu	Nici un fel de training
Economii bazate pe factori de producție						
Bolivia	52,5	47,6	46,0	81,5	63,2	64,5
Bosnia și Herțegovina	57,1	50,0	39,1	81,8	87,5	56,9
Columbia	64,7	42,1	52,6	73,4	53,8	45,3
Ecuador	38,3	47,2	35,4	81,9	77,2	60,7
Egipt	31,7	44,4	30,1	70,2	75,0	51,1
India	47,8	81,8	52,8	64,0	86,7	42,3
Iran	34,0	32,6	29,1	76,1	73,1	51,9
Medie	46,6	49,4	40,7	75,6	73,8	53,2
Economii bazate pe eficiență						
Africa de Sud	57,7	50,0	31,3	81,0	60,0	25,9
Argentina	56,6	50,0	39,0	80,8	62,5	48,4
Brazilia	50,0	37,0	37,9	76,5	75,0	46,5
Chile	30,8	26,4	21,0	78,1	68,5	41,7
Croația	61,3	52,1	35,6	77,4	75,2	48,1
Jamaica	55,1	47,5	48,3	67,0	64,5	64,6
Letonia	41,9	28,6	16,0	70,9	46,8	13,3
Macedonia	50,6	46,2	43,1	74,1	71,4	47,8
Mexic	49,4	54,4	43,0	76,1	59,5	53,4
Peru	63,5	66,7	47,5	78,4	79,1	61,5
Republica Dominicană	56,5	53,8	51,2	85,2	78,6	69,0
România	51,5	27,8	23,8	70,7	44,4	19,1
Serbia	73,7	56,4	50,9	84,2	85,7	57,2
Turcia	53,8	50,0	33,4	71,9	76,2	42,8
Ungaria	22,2	25,7	14,0	67,7	65,5	36,4
Uruguay	45,2	61,0	48,7	78,5	75,0	53,2
Medie	51,2	45,9	36,5	76,2	68,0	45,6
Economii bazate pe inovație						
Belgia	12,2	18,9	12,0	41,6	66,4	25,0
Danemarca	57,1	65,9	60,8	50,8	45,3	25,9
Finlanda	56,5	48,0	45,6	57,1	36,7	16,2
Franta	35,7	25,0	20,5	75,8	39,0	20,3
Germania	36,2	38,0	17,7	59,9	37,5	24,8
Grecia	21,5	43,6	23,9	58,8	50,0	44,0
Irlanda	29,6	28,9	24,4	66,7	56,6	34,7
Islanda	38,7	37,2	32,3	76,5	61,4	36,5
Israel	41,5	52,0	21,7	55,9	73,3	31,0
Italia	33,0	35,8	28,1	53,3	53,6	32,3
Japonia	13,0	16,3	6,2	34,5	19,1	6,3
Marea Britanie	39,8	31,1	26,2	74,2	59,6	40,0
Republica Coreeană	36,8	19,2	10,8	39,5	20,0	21,8
Slovenia	53,9	52,9	36,5	73,6	53,8	34,0
Spania	29,7	27,5	23,4	53,2	51,4	40,2
Medie	35,7	36,0	26,0	58,1	48,2	28,9

i: "Opțional" include pe cei care au raportat că au beneficiat de training opțional sau de un mixt de training opțional și obligatoriu.

Valorile îngroșate reprezintă diferențe semnificative statistic ale proporțiilor privind atitudinile în funcție de tipul trainingului la nivelul de semnificație $p < 0,05$.

După cum rezultă din datele cuprinse în *Tabelul 14*, în România procentul celor care nu au beneficiat de nici un fel de training și intenționează să demareze o afacere în următorii trei ani sau sunt implicați în activitatea antreprenorială în stadiu incipient este mult sub media economiilor bazate pe eficiență. Mai mult, putem afirma că procentul celor care sunt implicați în activitatea antreprenorială în stadiu incipient și nu au beneficiat de nici un fel de educație antreprenorială este cel mai scăzut din cadrul țărilor participante la cercetarea privind educația antreprenorială. Atât în cazul celor care intenționează să demareze o afacere în următorii trei ani, cât și în cazul celor care sunt implicați în activitatea antreprenorială în stadiu incipient, procentul cel mai ridicat este al celor care au participat opțional la training.

Tabelul 14: Procentul populației cu vârsta între 18-64 de ani care intenționează să demareze o afacere în următorii trei ani sau este implicată în activitatea antreprenorială în stadiu incipient în funcție de tipul educației antreprenoriale, 2008

	Intenționează să demareze o afacere în următorii trei ani			Este implicată în activitatea antreprenorială în stadiu incipient (TEA)		
	Training opțional ¹	Training obligatoriu	Nici un fel de training	Training opțional ¹	Training obligatoriu	Nici un fel de training
Economii bazate pe factori de producție						
Bolivia	65,7	50,7	38,0	39,1	25,0	28,3
Bosnia și Herțegovina	55,6	61,3	25,9	12,8	23,5	7,8
Columbia	81,2	72,5	58,4	34,6	26,2	19,0
Ecuador	60,2	52,3	36,6	25,7	23,0	14,3
Egipt	73,5	60,5	38,1	25,5	22,0	12,2
India	50,0	48,3	30,3	34,2	21,1	9,1
Iran	50,8	46,0	32,9	18,1	7,3	7,5
Medie	62,4	55,9	37,2	27,1	21,2	14,0
Economii bazate pe eficiență						
Africa de Sud	43,5	29,5	13,3	22,6	17,8	5,6
Argentina	43,2	30,3	19,7	26,1	12,1	15,5
Brazilia	52,7	30,6	23,0	19,5	21,9	11,1
Chile	54,7	32,1	31,1	18,4	14,2	10,4
Croația	22,4	15,3	9,5	16,7	10,7	5,3
Jamaica	20,0	25,6	20,6	16,8	14,2	15,5
Letonia	33,9	17,8	4,3	20,1	8,7	3,5
Macedonia	68,3	61,1	40,8	22,9	19,0	12,7
Mexic	43,5	40,9	28,1	22,2	19,0	12,0
Peru	58,5	50,8	34,0	38,1	30,1	21,6
Republica Dominicană	71,6	58,5	34,6	41,1	34,1	18,7
România	41,1	36,8	9,2	25,9	12,2	2,5
Serbia	67,1	42,2	31,6	17,6	13,6	6,7
Turcia	41,5	42,2	22,6	10,5	21,2	5,3
Ungaria	13,5	13,5	4,4	10,8	10,9	5,2
Uruguay	41,2	27,7	18,7	16,7	19,8	10,0
Medie	44,8	34,7	21,6	21,6	17,5	10,1

Economii bazate pe inovație						
Belgia	10,4	15,6	5,4	4,3	5,6	1,9
Danemarca	17,1	10,4	6,2	7,1	5,0	4,1
Finlanda	15,5	8,9	3,7	14,1	6,4	4,4
Franța	31,9	30,4	11,7	20,3	12,0	3,3
Germania	17,8	10,3	3,6	8,0	8,0	2,6
Grecia	18,2	19,5	16,1	10,0	16,7	9,2
Irlanda	23,2	14,5	6,5	16,4	9,1	5,5
Islanda	34,5	20,9	12,8	16,8	16,4	7,4
Israel	42,6	34,1	15,1	16,9	13,1	5,1
Italia	22,8	12,6	7,4	10,6	8,6	3,6
Japonia	24,9	6,4	5,8	15,6	7,8	3,9
Marea Britanie	15,8	12,6	5,2	14,7	9,1	4,3
Republica Coreeană	44,8	25,5	20,6	14,3	11,3	9,5
Slovenia	24,2	12,2	5,6	13,5	7,0	4,2
Spania	12,3	8,7	6,7	9,8	7,3	6,5
Medie	23,7	16,2	8,8	12,8	9,6	5,0

I: "Opțional" include pe cei care au raportat că au beneficiat de training opțional sau de un mixt de training opțional și obligatoriu.

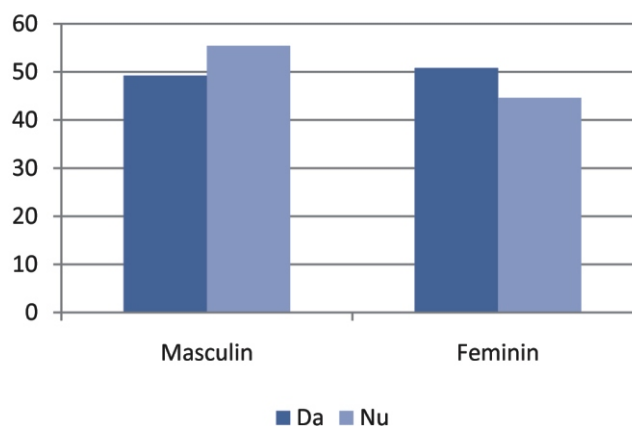
Valorile îngroșate reprezintă diferențe semnificative statistic ale proporțiilor privind atitudinile în funcție de tipul trainingului la nivelul de semnificație $p < 0,05$.

Sursă: GEM Raport Global, 2008, pg. 50

4.2 Educația antreprenorială din România în funcție de sex și grupa de vârstă

În România procentul populației adulte care a beneficiat de educație antreprenorială privind demararea unei afaceri (8,37%) este sub media economiilor bazate pe eficiență (19%). Nu este o diferență semnificativă în distribuția celor care au beneficiat de educație antreprenorială în funcție de sex, 49,2% fiind bărbați și 50,8% femei.

Graficul 12: Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani în funcție de sex și de participarea la educație antreprenorială privind demararea unei afaceri, 2008 (%)

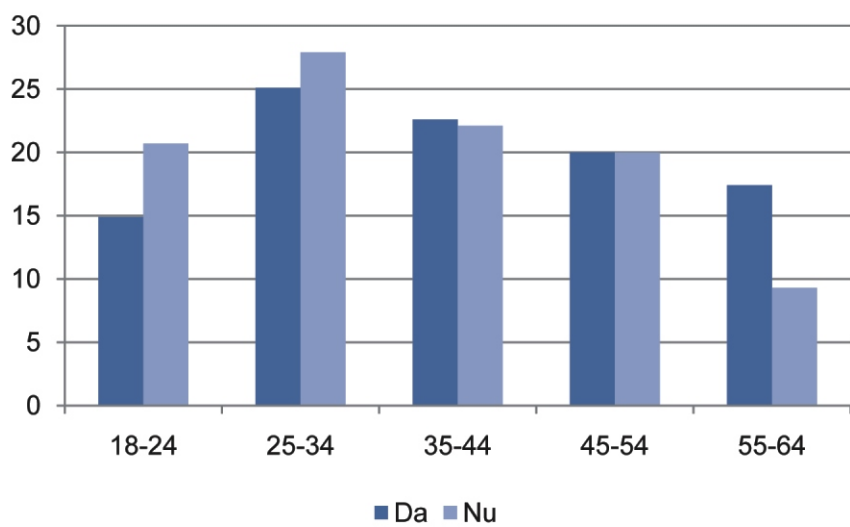

Sursă: GEM România, APS 2008

Între vârstă și participarea sau nu la vreun fel de training există o relație semnificativă statistic la nivelul de semnificație de 0,082. Procentul cel mai scăzut al celor care nu au beneficiat de educație antreprenorială este în categoria de vârstă 18-24 de ani, iar al celor care au beneficiat de orice tip de educație antreprenorială în categoria de vârstă 55-64 de ani.

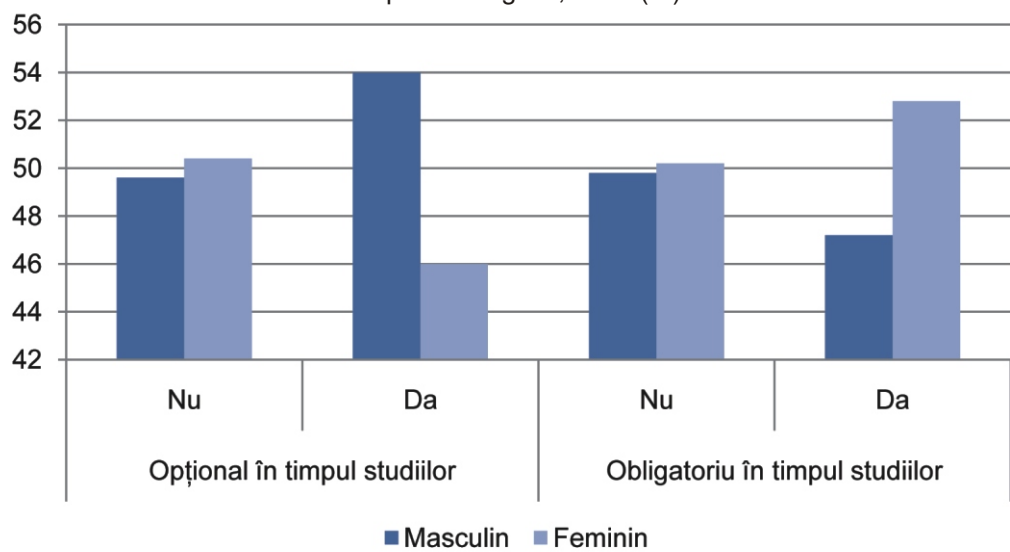
Graficul 13: Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani în funcție de grupe de vârstă și de participarea la educație antreprenorială privind demararea unei afaceri, 2008 (%)

Sursă: GEM România, APS 2008

Din *Graficul 14* reiese că majoritatea celor care au beneficiat de educație antreprenorială în timpul studiilor în mod opțional sunt bărbați, iar a celor care au studiat în mod obligatoriu sunt femei.

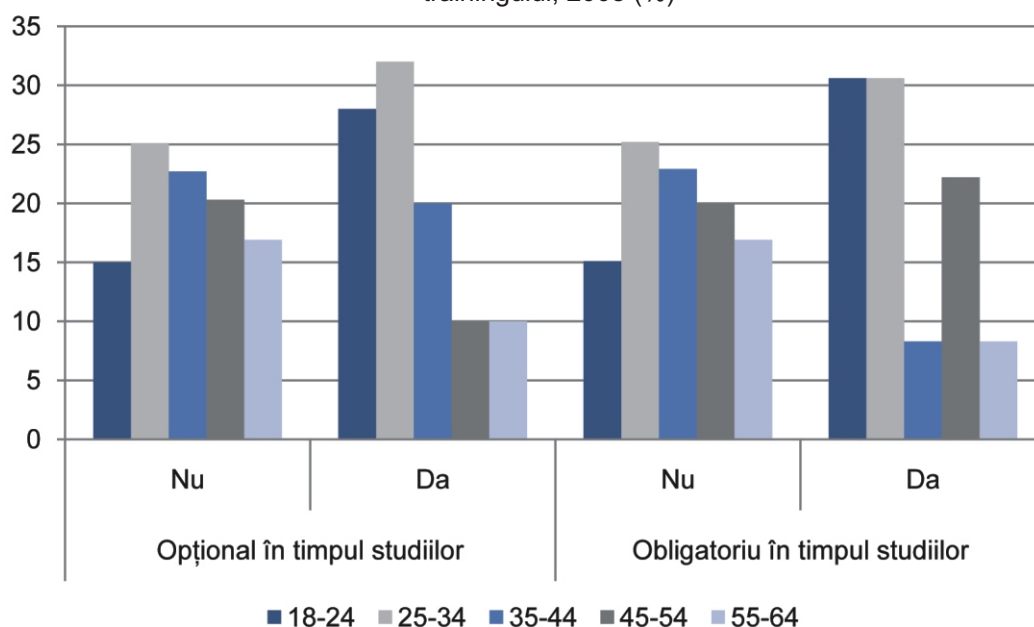
Graficul 14: Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani în funcție de sex și tipul trainingului, 2008 (%)

Sursă: GEM România, APS 2008

Există o relație semnificativă între grupa de vârstă și faptul că persoana a beneficiat sau nu de educație antreprenorială în timpul studiilor, atât în cazul celor care au studiat opțional (nivel de semnificație 0,036), cât și în cazul celor care au studiat în mod obligatoriu (nivel de semnificație 0,028).

Graficul 15: Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani în funcție de grupa de vârstă și tipul trainingului, 2008 (%)

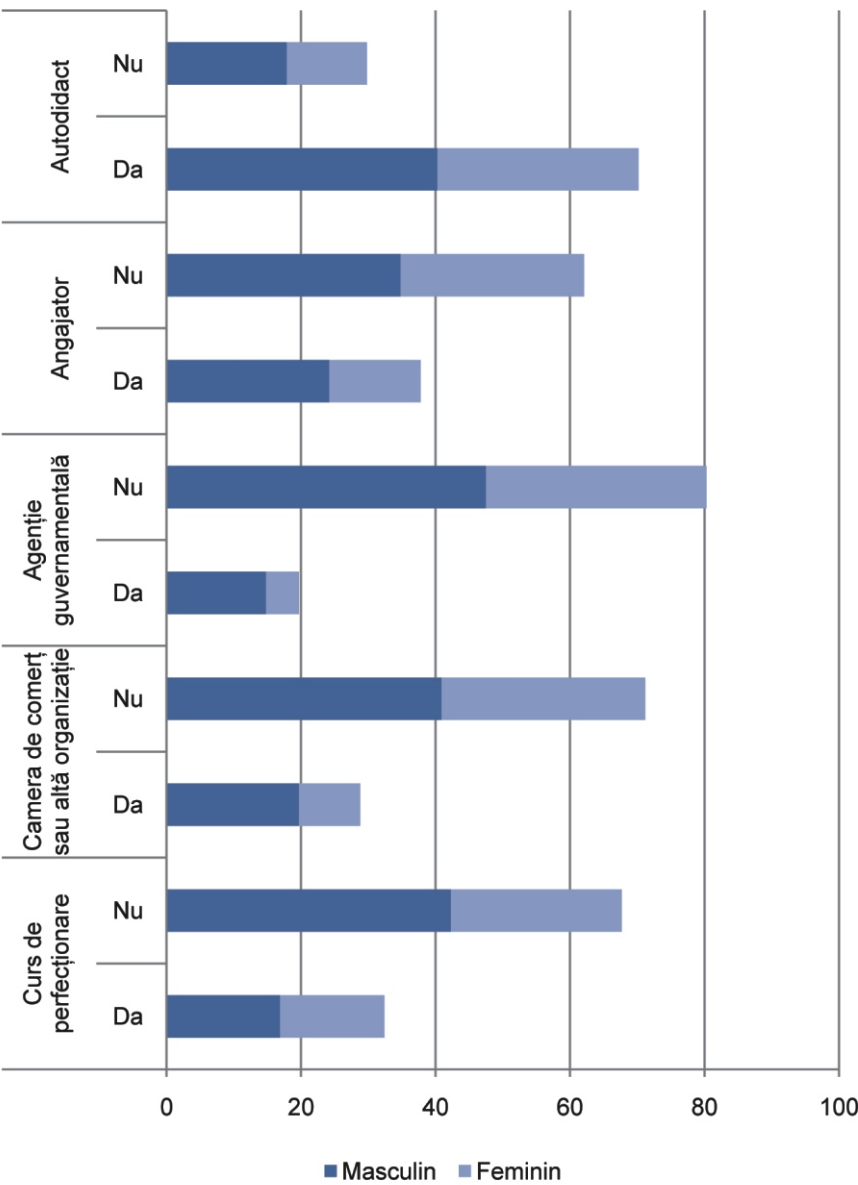
Sursă: GEM România, APS 2008

Din *Graficul 15* reiese că majoritatea celor care au beneficiat de educație antreprenorială în timpul studiilor opțional sau obligatoriu aparțin grupei de vârstă 18-34 de ani.

Graficul 16 arată distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani care a beneficiat sau nu de orice fel de educație antreprenorială după terminarea studiilor superioare în funcție de sex și de tipul furnizorului de training. În cea mai mare proporție furnizorul de training pentru cei care au beneficiat de educație antreprenorială pentru demararea unei afaceri este modul autodidact, urmată de cel organizat de angajator și participarea la cursuri de perfecționare. Putem constata că cei care au beneficiat de orice tip de educație antreprenorială sunt în mare majoritate bărbați.

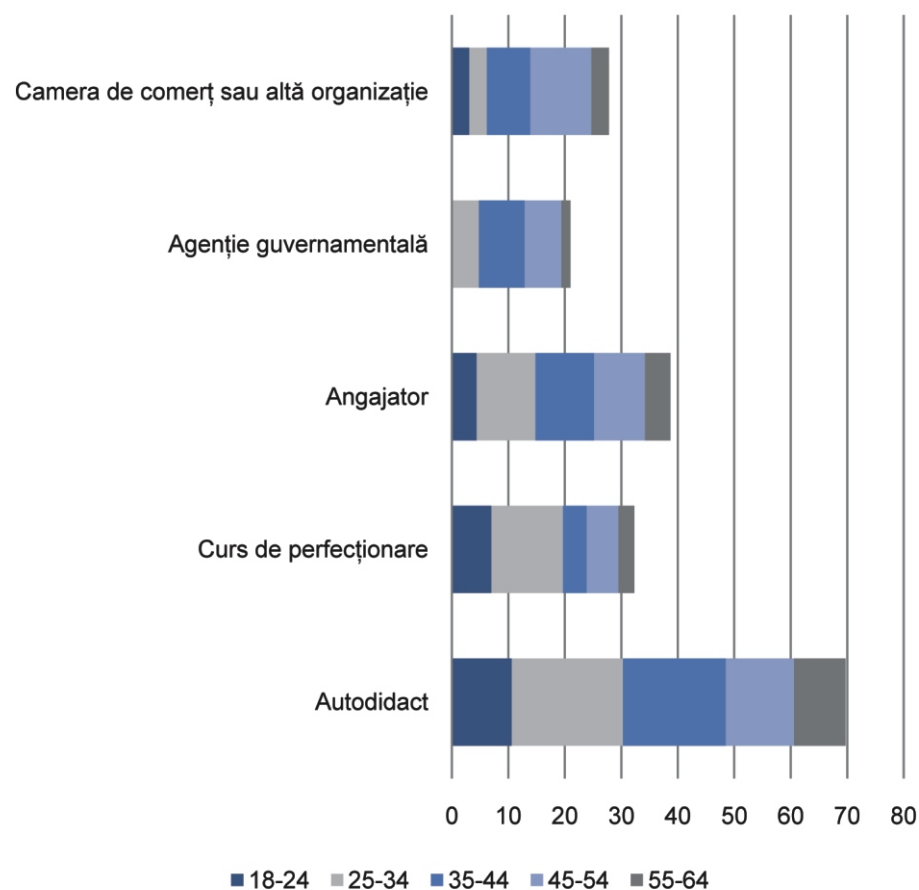

Graficul 16: Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani în funcție de sex și tipul furnizorului de training, 2008 (%)

Sursă: GEM România, APS 2008

Graficul 17: Distribuția populației cu vârsta între 18-64 de ani care a participat la orice fel de training în funcție de categorii de vârstă și tipul furnizorului de training, 2008 (%)

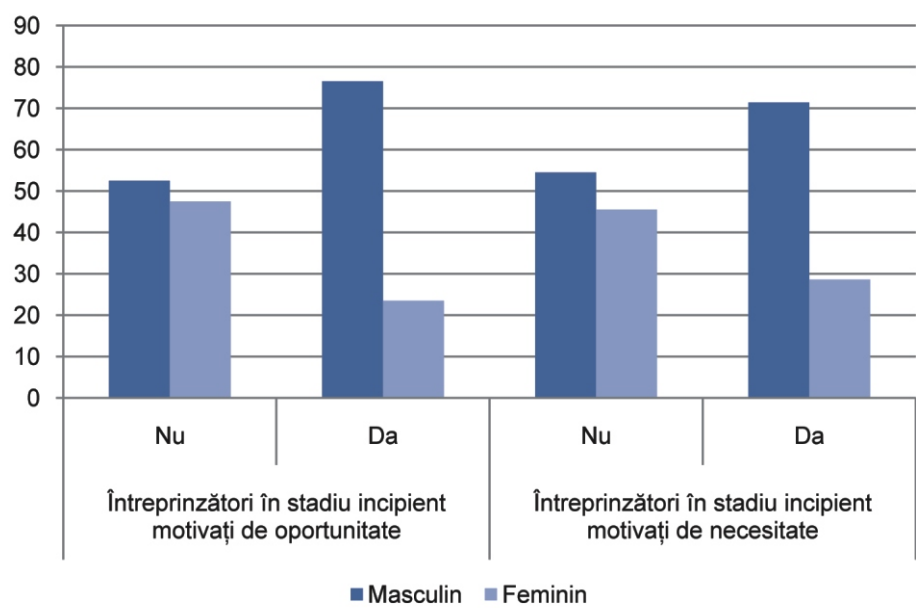

Sursă: GEM România, APS 2008

Din *Graficul 17* reiese că în categoria de vârstă 18-34 de ani cel mai vizat tip de furnizor de training pentru cei care au beneficiat de educație antreprenorială pentru demararea unei afaceri este modul autodidact, urmat de participarea la cursuri de perfecționare și de cel organizat de angajator. Ordinea furnizorilor de training în cazul categoriei de vârstă 35-44 de ani este modul autodidact, angajatorul și agențiile guvernamentale, în cazul categoriei de vârstă 45-54 de ani este modul autodidact, camera de comerț sau altă organizație și angajatorul, iar a celor cu vârsta între 55-64 de ani modul autodidact, angajatorul, camera de comerț sau altă organizație.

Graficul 18: Distribuția întreprinzătorilor în stadiu incipient care au participat la orice fel de training în funcție de sex și motivație, 2008 (%)

Sursă: GEM România, APS 2008

Putem afirma pe baza datelor reprezentate în *Graficul 18* că există o diferență semnificativă între ponderea bărbaților și a femeilor care au participat la vreun fel de training atât în cazul întreprinzătorilor în stadiu incipient motivați de oportunitate, cât și în cazul celor motivați de necesitate.

5 Bibliografie

Bosma, N.S., Acs, Z.J., Autio, E., Coduras, A. & Levie, J. (2009), *Global Entrepreneurship Monitor, 2008 Executive Report*.

Bosma, N.S., Jones, K., Autio, E. & Levie, J. (2008), *Global Entrepreneurship Monitor, 2007 Executive Report*.

Porter, M.E. & Schwab, K. (2008), *The Global Competitiveness Report 2008-2009*, Geneva, Switzerland, World Economic Forum.

Reynolds, P.D., Autio, E., Levie, J. et al. (1998), Babson College-London Business School Global Entrepreneurship Monitor Data Collection-Analysis Strategies Operations Manual. *London Business School*.

Swedberg, R. (2000), *Entrepreneurship: The Social Science View*, Oxford, Oxford University Press.

Tominc, P. & Rebernik, M. (2007), Growth Aspirations and Cultural Support for Entrepreneurship: A Comparison of Post-Socialist Countries, *Small Business Economics*, 28, pp. 239-255.

Van Stel, A.J., Storey, D.J. & Thurik, A.R. (2007), The Effect of Business Regulations on Nascent and Young Business Entrepreneurship, *Small Business Economics*, 28, pp. 171-186.

Wennekers, A.R.M., van Stel, A.J., Thurik, A.R. & Reynolds, P.D. (2005), Nascent entrepreneurship and the level of economic development, *Small Business Economics*, 24(3), pp. 293-309.

Wennekers, A.R.M. (2006), Entrepreneurship at country level; Economic and non-economic determinants, ERIM Ph.D. *Series Research in Management*, Erasmus University Rotterdam.

6 Anexe

Tabelul 15: Distribuția activității antreprenoriale în funcție de factorii socio-demografici, 2007 (%)

		Implicați în activitate antreprenorială în stadiu incipient	Implicați în activitate antreprenorială în stadiu incipient motivată de oportunitate	Implicați în activitate antreprenorială în stadiu incipient motivată de necesitate	Proprietari de firme consacrate
Sex	Masculin	61,3	65,2	65,0	66,1
	Feminin	38,7	34,8	35,0	33,9
Vârsta	18-24 ani	4,2	4,1	0,0	0,0
	25-34 ani	48,2	56,3	18,7	17,7
	35-44 ani	22,3	17,7	33,4	48,6
	45-54 ani	18,8	15,2	33,6	15,2
	55-64 ani	6,5	6,7	14,3	18,4
Venitul gospodăriei	Partea inferioară de 33%	13,7	2,5	66,4	8,2
	Partea mijlocie de 33%	21,3	22,9	13,1	21,1
	Partea superioară de 33%	65,0	74,6	20,6	70,6
Nivel educațional	Nici unul	0,0	0,0	0,0	0,0
	Nivel primar	0,0	0,0	0,0	4,5
	Liceu	2,6	0,0	3,0	0,0
	Postliceal	48,4	40,6	88,6	51,7
	Facultate	49,0	59,4	8,4	43,9S
Situația ocupațională	Normă întreagă	84,6	89,3	80,1	91,5
	Jumătate de normă	2,4	2,4	0,0	3,2
	Șomer	0,0	0,0	0,0	0,0
	Pensionar sau handicapat	5,0	0,0	14,3	4,5
	Student	5,5	8,3	0,0	0,0
	Casnică/casnic	2,4	0,0	5,7	0,8
Zona rurală/urbană	Rurală	22,8	18,9	32,8	18,1
	Urbană	77,2	81,1	67,2	89,1

Sursă: GEM România, APS 2008

Tabelul 16: Distribuția activității antreprenoriale în funcție de factorii socio-demografici, 2008 (%)

		Implicați în activitate antreprenorială în stadiu incipient	Implicați în activitate antreprenorială în stadiu incipient motivată de oportunitate	Implicați în activitate antreprenorială în stadiu incipient motivată de necesitate	Proprietari de firme consacrate
Sex	Masculin	69,80	75,80	60,90	65,70
	Feminin	30,20	24,20	39,10	34,30
Vârstă	18-24 ani	8,16	6,59	8,70	8,60
	25-34 ani	39,36	35,39	34,80	11,40
	35-44 ani	27,89	32,20	30,40	31,40
	45-54 ani	18,08	19,34	17,40	22,90
	55-64 ani	6,51	6,48	8,70	25,70
Venit în gospodărie	Partea inferioară de 33%	14,00	14,30	17,60	16,00
	Partea mijlocie de 33%	20,00	21,40	23,50	36,00
	Partea superioară de 33%	66,00	64,30	58,80	48,00
Nivel educațional	Nivel primar	35,50	18,20	63,70	32,40
	Liceu	25,80	36,40	18,20	35,30
	Postliceal	9,70	6,10	13,60	17,60
	Facultate	29,00	39,40	4,50	14,70
Situația ocupațională	Normă întreagă	0,00	87,90	0,00	74,30
	Jumătate de normă	0,00	0,00	0,00	0,00
	Șomer	0,00	3,00	0,00	0,00
	Pensionar sau handicapat	0,00	3,00	0,00	14,30
	Student				
	Casnică/casnic	0,00	0,00	0,00	5,70
	Altă	0,00	6,10	0,00	5,70

Sursă: GEM România, APS 2008

7 Echipa națională GEM 2008

Echipa	Instituția	Membrii echipei	Sponsori	Institutul de sondaje
Angola	Universidade Católica de Angola (UCAN)	Alves da Rocha Salim Abdul Valimamade	Banco de Fomento S.A.	Centro de Pesquisas, Sondagens e Estudos de Opinião (CENSOP-Dr. Bernardo Vieira)
	Sociedade Portuguesa de Inovação (SPI)	Augusto Medina Sara Medina Douglas Thompson Anders Hyttel João Medina		
Argentina	Center for Entrepreneurship IAE Management and Business School Universidad Austral	Silvia Torres Carbonell Leticia Arcucci Hector Rocha Juan Martin Rodriguez	Center for Entrepreneurship, IAE Management and Business School, Universidad Austral Banco Santander Rio Subsecretaría de Desarrollo Económico, Ministerio de Desarrollo Económico – Gobierno de la Ciudad de Buenos Aires Prosperar, Agencia Nacional de Desarrollo de Inversiones	MORI Argentina
Belgium	Vlerick Leuven Gent Management School	Hans Crijns Miguel Meuleman Olivier Tilleuil	Flemish Government, Steunpunt Ondernemen en Internationaal Ondernemen (STOIO)	TNS Dimarso
Bolivia	Maestrias para el Desarrollo - Universidad Catolica Boliviana	Marco Antonio Fernandez Gover Barja Mario Avila	Fundación Nuevo Norte USAID/Bolivia Fundacion Avina Red Bolivia Emprendedora Fundación para la Producción	Cima Group/ Synovate
Bosnia and Herzegovina	Entrepreneurship Development Center from Tuzla in partnership with Tuzla University	Bahrija Umihanic Admir Nukovic Boris Curkovic Esmir Spahic Rasim Tulumovic Senad Fazlovic Sladjana Simic	Entrepreneurship Development Center Tuzla Government of Tuzla Canton City of Tuzla Government of Brcko District of Bosnia and Herzegovina	PULSH BH d.o.o. Sarajevo
Brazil	IBQP - Instituto Brasileiro da Qualidade e Produtividade	Simara Maria S. S. Greco Paulo Alberto Bastos Junior Joana Paula Machado Rodrigo G. M. Silvestre Carlos Artur Krüger Passos Júlio César Felix Marcos Mueller Schlemm	Instituto Brasileiro da Qualidade e Produtividade - IBQP Serviço Brasileiro de Apoio às Micro e Pequenas Empresas - SEBRAE Serviço Nacional de Aprendizagem Industrial - SENAI/PR Serviço Social da Indústria - SESI/PR Universidade Positivo	Bonilha Comunicação e Marketing S/C Ltda.
Chile	Universidad del Desarrollo Universidad Adolfo Ibáñez	José Ernesto Amorós Massiel Guerra Miguel Carrillo Bárbara Harris	InnovaChile de CORFO Universidad Católica del Norte, DGIP. Gobierno Regional, Agencia Regional Desarrollo Productivo. Universidad Católica del Norte, DGIP. Gobierno Regional, Agencia Regional Desarrollo Productivo. Departamento de Industrias Y Centro de Ingeniería de Mercados, CIMER, de la Univ. Técnica Federico Santa María El Mercurio de Valparaíso UDD-Facultad de Economía y Negocios. Dirección de Innovación y Transferencia Tecnológica de la Universidad de la Frontera	Opina S.A.
Regional Teams: Región Antofagasta	Regional Universities: Universidad Católica del Norte	Regional Members: Gianni Romani Miguel Atienza		
Región Coquimbo	Universidad Católica del Norte	Karla Soria		
Región Valparaíso	Universidad Técnico Federico Santa María	Cristóbal Fernandez Robin Juan Tapia Gertosio Jorge Cea Valencia		
Región del Bío-Bío	Universidad del Desarrollo	Olga Pizarro Stieповic José Ernesto Amorós Carlos Isaacs Bornand		
Región Araucanía	Univ. de la Frontera – INCUBATEC	Claudina Uribe Bórquez Franklin Valdebenito Godoy Gerardo Lagos Wietsenfeld Pedro Araneda Reyes		
Columbia	Universidad de los Andes Universidad ICESI Universidad del Norte Universidad Javeriana Cali	Rafael Vesga Lina Devis Rodrigo Varela Luis Miguel Alvarez Liyis Gómez Fernando Pereira Raúl Quiroga Alberto Arias	SENA Comfenalco Valle	Centro Nacional de Consultoría
Croatia	J.J. Strossmayer University in Osijek	Slavica Singer Natasa Sarija Sanja Pfeifer Djula Borožan Suncica Oberman Peterka	Ministry of Economy, Labour and Entrepreneurship SME Policy Centre - CEPOR, Zagreb J.J. Strossmayer University in Osijek - Faculty of Economics, Osijek	Puls, d.o.o., Zagreb

Echipe naționale GEM 2008

Echipa	Instituția	Membrii echipei	Sponsori	Institutul de sondaje
Denmark	University of Southern Denmark	Thomas Schøtt Torben Bager Hannes Ottosson Kim Klyver Kent Wickstrøm Majbritt Rostgaard Evald Suna L. Nielsen	International Danish Entrepreneurship Academy (IDEA)	Institute for Business Cycle Analysis
Dominican Republic	Pontificia Universidad Católica Madre y Maestra (PUCMM)	Guillermo van der Linde Cecilia Pérez Maribel Justo Alina Bello José Rafael Pérez Tania Canaán	Grupo Vicini International Financial Centre of the Americas Consejo Nacional de Competitividad	Gallup República Dominicana
Ecuador	Escuela Superior Politécnica del Litoral (ESPOL)-ESPAE Graduate School of Management	Virginia Lasio Ma. Elizabeth Arteaga Guido Caicedo Edgar Izquierdo	Escuela Superior Politécnica del Litoral (ESPOL)	Survey Data
Egypt	The British University in Egypt (BUE) Egyptian Junior Business Association (EJB)	David Kirby Nagwa Ibrahim Hala Hattab Amr Gohar Ahmed Nafie	Industrial Modernization Center, Ministry of Trade & Industry ACNielsen	ACNielsen
Finland	Turku School of Economics	Anne Kovalainen Tommi Pukkinen Jarna Heinonen Pekka Stenholm Pia Arenius Erkko Autio	Ministry of Employment and the Economy Ministry of Education The European Union under the European Regional Development Fund and the European Social Fund Turku School of Economics	Taloustutkimus Oy
France	EMLYON Business School	Olivier Torres Danielle Rousson	Caisse des Depots	CSA
Germany	University of Hannover and Institute of Labour Market Research, Nuremberg	Rolf Sternberg Udo Brixy Christian Hundt Heiko Stuber	Institute of Labour Market Research, Nuremberg	INFAS
Greece	Foundation for Economic and Industrial Research (IOBE)	Stavros Ioannides Takis Politis Aggelos Tsakanikas Evaggelia Valavanioti	Hellenic Bank Association	Datapower SA
Hungary	University of Pécs, Faculty of Business and Economics	László Szerb Zoltan J. Acs Attila Varga József Ulbert Siri Terjesen Péter Szirmai Gábor Kerékgyártó	Ministry of Economy and Transport University of Pécs, Faculty of Business and Economics Ohio University (USA)	Szocio-Gráf Piac-és Közülemény kutató Intézet
Iceland	RU Centre for Research on Innovation and Entrepreneurship (Reykjavik University)	Rögnvaldur Sæmundsson Silja Björk Baldursdóttir	Reykjavik University ThPrime Minister's Office	Capacent Gallup
India	Pearl School of Business, Gurgaon	Ashutosh Bhupatkar I. M. Pandey Janakiraman Moorthy Gour Saha	Pearl School of Business, Gurgaon	Metric Consultancy
Iran	University of Tehran	M .Ahamadpour Daryani Abbas Bazargan Nezameddin Faghieh Caro Lucas A. A. Moosavi-Movahedi A. Kord Naeij S. Mostafa Razavi Leyla Sarafraz Jahangir Yadollahi Farsi Mohammad Reza Zali	Ministry of Labour and Social Affairs	Dr. Mohammad Reza Zali
Ireland	Dublin City University	Paula Fitzsimons Colm O'Gorman	Enterprise Ireland Forfás Illed Irish Bank	IFF
Israel	The Ira Center of Business, Technology & Society Ben Gurion University of the Negev	Ehud Menipaz Yoash Avrahami Miri Lerner	The Ira Center of Business, Technology & Society Ben Gurion University of the Negev	The Brandman Institute
Italy	Bocconi University	Guido Corbetta Alexandra Dawson	Ernst & Young Atradius Credit Insurance	Target Research

Echipe naționale GEM 2008

Echipa	Instituția	Membrii echipei	Sponsori	Institutul de sondaje
Jamaica	University of Technology, Jamaica	Vanetta Skeete Claudette Williams-Myers Garth Kiddoe Girjanauth Boodraj Joan Lawla Louise Marcelle-Pearl	Faculty of Business and Management, University of Technology, Jamaica	Koci Market Research and Data Mining Services
Japan	Keio University Musashi University Shobi University	Takehiko Isobe Noriyuki Takahashi Tsuneo Yahagi	Venture Enterprise Center Ministry of Economy, Trade and Industry	Social Survey Research Information Co., Ltd. (SSRI)
Latvia	The TeliaSonera Institute at Stockholm School of Economics in Riga	Olga Rastrigina Vyacheslav Dombrovsky	TeliaSonera AB	SKDS
Macedonia	University "Ss. Cyril and Methodius" – Business Start-Up Centre Macedonian Enterprise Development Foundation (MEDF)	Radmil Polenakovik Aleksandar Kurciov Bojan Jovanoski Tetjana Lazarevska Gligor Mihailovski Lazar Nedanoski	Macedonian Enterprise Development Foundation (MEDF) Austrian Development Agency Macedonian Agency for Promotion of Entrepreneurship	GfK Skopje
Mexico	Tecnologico de Monterrey	Alejandro Gonzalez Berenice Ramirez Cesar Godinez	Tecnologico de Monterrey	Alduncin Y Asociados, SA De CV
Netherlands	EIM Business and Policy Research	Jolanda Hessels Sander Wennekers Chantal Hartog Andre van Stel Niels Bosma Roy Thurik Ingrid Verheul	Dutch Ministry of Economic Affairs	Stratus marktonderzoek bv
Norway	Bodoe Graduate School of Business	Lars Kolvereid Erlend Bullvaag Bjoern Willy Aamo Erik Pedersen	Ministry of Trade and Industry Innovation Norway The Knowledge Fund, at Bodoe Knowledge Park Ltd.	TNS Gallup
Peru	Centro de Desarrollo Emprendedor, Universidad ESAN	Jaime Serida Nishimura Liliana Uehara Uehara Jessica Alzamora Ruiz	Universidad ESAN	Imasen
Republic of Korea	Jinju National University	Sung-Sik Bahn Yong-Sam Lee Sanggu Seo Hyunsuk Lee Donna Kelley	Small and Medium Business Administration (SMBA)	Hankook Research Co.
Romania	Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Universitatea Babeș-Bolyai	Ștefan Pete Lehel-Zoltán Györfy Ágnes Nagy Dumitru Mătiș László Szerb Liviú Ilieș Comșa Mircea Annamária Benyovszki Tünde Petra Petru Ana Eugenia Mătiș Mustăță Răzvan Nagy Zsuzsánna-Ágnes	Fundația Pro Oeconomica Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Universitatea Babeș-Bolyai	Metro Media Transilvania
Russia	Saint Petersburg Team Graduate School of Management, Saint Petersburg Moscow Team State University - Higher School of Economics, Moscow	Olga Verhovskaya Valery Katkalo Maria Dorokhina Alexander Chepurensko Olga Obraztsova Tatiana Alimova Maria Gabelko	Graduate School of Management at Saint Petersburg State University State University - Higher School of Economics, Moscow	O+K Marketing and Consulting Levada-Center
Serbia	The Faculty of Economics Subotica	Dusan Bobera Bozidar Lekovic Stevan Vasiljev Pere Tumbas Sasa Bosnjak Slobodan Marić	Executive Council of Vojvodina Province - Department for Economy	Marketing Agency „Drdrazen” d.o.o., Subotica
Slovenia	Institute for Entrepreneurship and Small Business Management, Faculty of Economics & Business, University of Maribor	Miroslav Rebernik Polona Tominc Ksenja Pušnik	Ministry of the Economy Slovenian Research Agency Smart Com Finance - Slovenian Business Daily	RM PLUS
South Africa	University of Cape Town - Graduate School of Business	Mike Herrington Jacqui Kew Penny Kew Tonia Overmeyer	Department of Trade and Industry Swiss South Africa Cooperation Initiative South African Breweries Standard Bank SEDA	Nielsen South Africa

Echipe naționale GEM 2008

Echipa	Instituția	Membrii echipei	Sponsori	Institutul de sondaje
Spain	Instituto de Empresa	Ignacio de la Vega Alicia Coduras Isabel Gonzalez Cristina Cruz Rachida Justo	DGPYMES Fundacion Cultural Banesto Fundacion Incyde IE Business School	Instituto Opinòmetre S.L.
Regional Teams: Andalucia Asturias Aragon Canary I. Cantabria Castille Leon Castille la Mancha Catalonia C. Valenciana Extremadura Galicia Madrid Murcia Navarra Basque Country Ceuta Melilla	Regional Universities: Cadiz Oviedo Univ. de Zaragoza Las Palmas & La Laguna Univ. De Cantabria Leon Castille la Mancha Autonoma de Barcelona Miguel Hernandez Fundacion Xavier de Salas Santiago de Compostela Autonoma de Madrid Univ. de Murcia Publica de Navarra Deusto & Basque Country Univ. de Granada & Escuela de Negocios de Andalucia	Regional Team Directors: Jose Ruiz Navarro Juan Ventura Victoria Lucio Fuentelsaz Rosa M. Batista Canino Fco. Javier Martinez Mariano Nieto Antolin Miguel Angel Galindo Martin Carlos Gualarte Jose Ma Gomez Gras Ricardo Hernandez Mogollon J. Alberto Diez de Castro Eduardo Bueno Campos Antonio Aragon Sanchez Inaki Mas Erice Inaki Pena Legazkue Lazaro Rodriguez Ariza Maria del Mar Fuentes	Junta de Andalucia Gob. de Aragon Gob. del Principado de Asturias Gob. de Canarias, Cabildo Fondo Social Europeo Gob. de Cantabria Centros de Innovacion Europeos (Navarra, Murcia, C y Leon) Generalitat de Catalunya Junta de Extremadura Air Nostrum, CEG, BIC Galicia IMADE, FGUAM Fundacion Caja Murcia Eusko Ikaskuntza Instituto Vasco de Competitividad FESNA Universidad de Granada and many others	
Turkey	Yeditepe University	Nilüfer Erican Esra Karadeniz	Endeavor, Turkey Country Office Akbank	Akademete Research and Strategic Planning
United Kingdom	Hunter Center for Entrepreneurship, University of Strathclyde Economics & Strategy Group, Aston Business School, Aston University	Jonathan Levie Mark Hart	BERR Enterprise Directorate InvestNI Department of Enterprise, Trade and Investment (NI) Belfast City Council Enterprise Northern Ireland Hunter Centre for Entrepreneurship, University of Strathclyde Scottish Enterprise Welsh Assembly Government One North East North West Development Agency Yorkshire Forward Advantage West Midlands East Midlands Development Agency South West of England Development Agency South East Development Agency Enterprise Insight Wessex Enterprise	IFF
United States	Babson College Baruch College, City University of New York	I.Elaine Allen Marcia Cole Monica Dean Ivory Phinisee Joseph Onochie Edward Rogoff	Babson College Baruch College	Opinion Search
Uruguay	Instituto de Estudios Empresariales de Montevideo (IEEM)	Leonardo Veiga Pablo Regent Fernando Borraz Alejandro Gaidana Adrian Edelman Cecilia Gomeza	IEEM Business School - Universidad de Montevideo	Mori, Uruguay
GEM Global Coordination Team	London Business School SMU-Cox School of Business Babson College Utrecht University IE Business School	Michael Hay Mark Quill Chris Aylett Jackline Odoch Mick Hancock Maria Minniti William D. Bygrave Marcia Cole Jeff Seaman Niels Bosma Alicia Coduras	Universidad del Desarrollo Babson College	N/A

DESPRE AUTORI

dr. Lehel-Zoltán GYÖRFY

Lector universitar, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, România
Manager asistent proiect GEM România

dr. Ștefan PETE

Conferențiar universitar, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, România
Consilier de Conturi, Curtea de Conturi a României

dr. Dumitru MATIȘ

Profesor universitar, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, România
Decan al Facultății de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România

dr. Ágnes NAGY

Conferențiar universitar, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, România
Membru al Consiliului de Administrație al Băncii Naționale a României

dr. Annamária BENYOVSKI

Lector universitar, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, România

dr. Tünde Petra PETRU

Lector universitar, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, România

2008

Raport privind activitatea antreprenorială în România